

MASTER'S THESIS

UNDERCOVER: DE CRIMINELE BURGERINFILTRANT ALS OPSPORINGSMETHODE

Een onderzoek naar de waarborgen die het Wetboek van Strafrecht biedt bij de inzet van criminele burgerinfiltranten: bieden deze waarborgen voldoende bescherming om het recht op een eerlijk proces zoals vastgelegd in artikel 6 van het EVRM te garanderen?

Hogeboom, K.

Award date:

2022

Awarding institution:

Department of Public Law

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 02. Jul. 2022

Open Universiteit
www.ou.nl

UNDERCOVER: DE CRIMINELE BURGERINFILTRANT ALS OPSPORINGSMETHODE

Een onderzoek naar de waarborgen die het Wetboek van Strafrecht biedt bij de inzet van criminele burgerinfiltranten: bieden deze waarborgen voldoende bescherming om het recht op een eerlijk proces zoals vastgelegd in artikel 6 van het EVRM te garanderen?

Naam: K. Hogeboom
Woonplaats: Amersfoort
Student nummer: 851833591
Begeleider: mr. S.F. Naber
Examinator: prof. dr. mr. Sluiter
Aantal woorden: 13.991
Inleverdatum: 24 april 2022

Afkortingen

College P-G	College van procureurs-generaal
CTC	Centrale toetsingscommissie
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
IRT	Interregionaal researcheteam
MvT	Memorie van Toelichting
NJB	Nederlands Juristenblad
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van justitie
PEC	Parlementaire Enquêtecommissie
R-C	Rechter-Commissaris
RvS	Raad van State
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
TPWS	Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht
Wet BOB	Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden
WOD	Werken Onder Dekmantel

Inhoudsopgave

1. Hoofdstuk 1: inleiding

- 1.1 Aanleiding
- 1.2 Doelstelling
- 1.3 Centrale vraag en deelvragen
- 1.4 Methodologie
- 1.5 Afbakening

2. Hoofdstuk 2: de ontwikkeling van de opsporingsmethode

- 2.1 Inleiding
- 2.2 De IRT-affaire
  - 2.2.1 Risico's volgens de Commissie Van Traa
  - 2.2.2 Aanbevelingen volgens de Commissie Van Traa
- 2.3 Zeer bijzondere gevallen
- 2.4 Wet Bijzondere Opsporingsmethoden
- 2.5 Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie 2013
- 2.6 Herinvoering van de criminele infiltrant: de motie Recourt
- 2.7 Tussenconclusie

3. Hoofdstuk 3: het huidige juridische kader

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Infiltratie
  - 3.2.1 Burgerinfiltratie
  - 3.2.2 Criminele burgerinfiltratie
- 3.3 Overige procedurele eisen: de CTC
- 3.4 Wetboek van Strafvordering: de Wet BOB
- 3.5 Waarborgen en voorwaarden
  - 3.5.1 Proportionaliteit en subsidiariteit
- 3.6 Tussenconclusie

4. Hoofdstuk 4: Rechtspraak

- 4.1 Inleiding
- 4.2 Artikel 6 EVRM
  - 4.2.1 Bewijsproblemen
- 4.3 Het instigatieverbod
- 4.4 Toetsingskader: voorwaarden EHRM
- 4.5 Het Tallon-criterium
- 4.6 Tussenconclusie

5. Hoofdstuk 5: Analyse

- 5.1 Inleiding
- 5.2 Recente ontwikkelingen
- 5.3 Vergelijking van de artikelen

Conclusie

Afronding en aanbevelingen

Bronnenlijst

1. HOODFSTUK 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 11 februari 2022 verschenen bij de rechtbank Leeuwarden vijf verdachten vanwege vermeende betrokkenheid bij de Vidar-zaak.¹ Dankzij de inzet van een criminele burgerinfiltrant is op 2 maart 2020 een groot aantal verdachten aangehouden en werd vlak voor de Duitse grens een drugstransport onderschept.² Een crimineel inzetten als burgerinfiltrant is al jaren een omstreden onderwerp dat tot veel maatschappelijke discussies heeft geleid.³ Eind jaren '90 werd dit door de Tweede Kamer verboden na de spraakmakende IRT-affaire.

Als gevolg hiervan werd een parlementaire enquête gehouden en is de Commissie Van Traa ingesteld.⁴ Volgens deze commissie was er sprake van een crisis in de opsporing waarbij normen voor politie en justitie ontbraken.⁵ Door rechter en wetgever werd te veel ruimte gelaten voor politie en justitie binnen de opsporing en wist niemand exact waar hij aan toe was.

Dit leidde ertoe dat opsporingsmethoden op verschillende manieren ingezet konden worden zonder dat er een adequate normstelling was.⁶ Ook functioneerde de organisatie niet goed en waren er gebrekkige gezagsverhoudingen.⁷

De Tweede Kamer zag in 2014 kennelijk toch noodzaak om het verbod op de inzet van een criminele burgerinfiltrant op te heffen.⁸ Voorstanders voor de inzet van deze bijzondere opsporingsbevoegdheid, waaronder de minister, noemen onder andere dat de georganiseerde misdaad in deze tijd vraagt om de inzet van een dergelijk zwaar middel.⁹ Dit zou noodzakelijk zijn om criminele groeperingen te ontmaskeren, omdat deze burgers zelf actief zijn (geweest) in het criminele milieu en in nauwe relatie staan tot de leden van zo'n groep.¹⁰

Tegenstanders, zoals diverse Kamerleden, betogen dat de IRT-affaire en het eindoordeel van de Commissie Van Traa voldoende duidelijk maken dat van de inzet van een criminele burgerinfiltrant afgezien zou moeten worden.¹¹

---

¹ Leeuwarder Courant 'Vijf verdachten in de Vidar-zaak verschenen vrijdag voor de rechtbank in Leeuwarden,' 11 februari 2022, laatst geraadpleegd op 24 februari 2022.

² Leeuwarder Courant 'Volg hier de Vidar-rechtszaak, waarin een 66-jarige criminele burgerinfiltrant uit Leeuwarden een hoofdrol speelt' 3 februari 2022, laatst geraadpleegd op 15 maart 2022.

³ Appel e.a., het Tijdschrift voor de Politie, p.16 en *Kamerstukken II* 2012-2013, 29 911, nr. 83, p. 4.

⁴ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10.

⁵ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10-11, p. 419.

⁶ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10-11, p. 404.

⁷ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10-11, p. 157

⁸ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192.

⁹ *Kamerstukken II* 2012/13, 29 911, nr. 83, p. 6.

¹⁰ *Kamerstukken II* 2012/13, 29 911, nr. 83, p. 4.

¹¹ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 464.

Op 24 maart 2014 is in de Tweede Kamer de motie Recourt aangenomen waarmee een einde kwam aan het absolute verbod op criminele burgerinfiltratie.¹² Deze motie is een herhaling van de argumenten die de Minister heeft aangevoerd toen hij pleitte voor herinvoering van de criminele burgerinfiltrant en behelst een aantal voorwaarden die artikelen 126w Sv en 126x Sv nader invullen.¹³ Strafrechtadvocaat Appel noemt in zijn artikel in het Tijdschrift voor de politie als bezwaar dat een criminele burgerinfiltrant - eerder dan een niet-criminele infiltrant - belangen kan hebben die haaks staan op de taak van het OM: het boven tafel krijgen van de waarheid.¹⁴ In dit kader kan bijvoorbeeld gedacht worden aan financieel gewin omdat niet met zekerheid gezegd kan worden dat een criminele burgerinfiltrant er zuivere motieven op na houdt. In ruil voor informatie verdienen zij veel geld en dit kan problemen opleveren met de betrouwbaarheid van de aangeleverde informatie. Daar komt bij dat een criminele burgerinfiltrant zich geruime tijd heeft begeven in het criminele milieu en de kans is aanwezig dat hij dit nog steeds doet, om bijvoorbeeld aanzien te verkrijgen binnen dit criminele milieu.¹⁵ Duidelijkheid ontbreekt en de risico's van de inzet van een criminele burgerinfiltrant worden onvoldoende naar buiten gebracht.¹⁶

Zowel in de brief van de Minister als in de motie Recourt wordt benoemd dat criminele burgerinfiltranten alleen in hoge uitzonderingsgevallen en onder strikte waarborgen ingezet mogen worden.¹⁷ Op welke waarborgen precies wordt gedoeld, wordt echter niet duidelijk. Doordat de wijze waarop controle plaatsvindt ontbreekt, rijst de vraag of dit strijd oplevert met het recht op een eerlijk proces zoals vastgelegd in artikel 6 EVRM. Waar het infiltratie betreft, komt dan het instigatieverbod in beeld. Het betreft dan verboden uitlokking van verdachten. Het EHRM beziet dit vanuit het recht op eerlijk proces ex artikel 6 EVRM.¹⁸ De gedachte hierachter is dat bewijs dat is verkregen in strijd met het instigatieverbod, uitgesloten moet worden van het bewijs zodat het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM gewaarborgd is.

---

¹² *Kamerstukken II* 2002/03, 27 834, nr. 28, p. 2.

¹³ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192.

¹⁴ Appel e.a., *het Tijdschrift voor de Politie*, 1-14.

¹⁵ Appel e.a., *het Tijdschrift voor de Politie*, 1-14.

¹⁶ Appel e.a., *het Tijdschrift voor de Politie*, 1-14.

¹⁷ *Kamerstukken II* 2012-2013, 29 911, nr. 83, p. 8.

¹⁸ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, m.nt. Ölçer (*Bannikova/Rusland*).

Het gebrek aan controle, in samenhang gezien met het instigatieverbod, geeft aanleiding om het huidige juridisch kader te onderzoeken en na te gaan of er aanvullende voorwaarden nodig zijn om de inzet van de criminele burgerinfiltrant te rechtvaardigen om het recht op een eerlijk proces te garanderen.

1.2 Doelstelling

Bij de rechtbank in Leeuwarden speelt momenteel het megaproces genaamd ‘Vidar.’¹⁹ Tweeëntwintig verdachten staan terecht omdat zij worden verdacht van drugshandel, witwassen en deelname aan criminele organisaties. De bende kon opgepakt worden met hulp van de inzet van een criminele burgerinfiltrant. Een criminele burgerinfiltrant is iemand die zelf strafbare feiten pleegt in een crimineel milieu onder regie van het OM. Het OM is van mening dat criminele burgerinfiltranten nodig zijn om de georganiseerde misdaad te bestrijden.²⁰ De advocaten van de verdachten in de Vidar-zaak vinden dat de inzet van een criminele burgerinfiltrant ‘alle perken te buiten gaat.’ Zij willen weten waarom en waarvoor de minister precies toestemming heeft gegeven.²¹ Het inzetten van een criminele burgerinfiltrant is een zwaar opsporingsmiddel en kan spanning opleveren met het recht op een eerlijk proces van verdachten, zoals vastgelegd in artikel 6 EVRM. Het doel van dit onderzoek is het schetsen van een juridisch kader - welke waarborgen zijn er op dit moment - en na te gaan of zij voldoende bescherming bieden in het licht van artikel 6 EVRM. Getoetst wordt of de wetsartikelen en de huidige wijze van opereren voorzien in een verenigbaarheid met artikel 6 EVRM.

1.3 Centrale vraag en deelvragen

Dit onderzoek richt zich op de volgende vraag:

“Is de inzet van de criminele burgerinfiltrant op grond van de artikelen 126w en 126x Sv met voldoende waarborgen omkleed gezien de verenigbaarheid met het recht op een eerlijk proces zoals vastgelegd in artikel 6 EVRM?”

---

¹⁹ <https://nos.nl/artikel/2415477-criminele-burgerinfiltrant-nam-initiatief-niet-ik-zegt-verdachte-van-drugshandel>, 2 februari 2022, geraadpleegd op 13 april 2022.

²⁰ <https://nos.nl/artikel/2415477-criminele-burgerinfiltrant-nam-initiatief-niet-ik-zegt-verdachte-van-drugshandel>, 2 februari 2022, geraadpleegd op 13 april 2022.

²¹ <https://nos.nl/artikel/2415477-criminele-burgerinfiltrant-nam-initiatief-niet-ik-zegt-verdachte-van-drugshandel>, 2 februari 2022, geraadpleegd op 13 april 2022.

Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

- Welke ontwikkeling heeft de inzet van de criminele burgerinfiltrant doorgemaakt en hoe wordt deze opsporingsmethode nu ingezet?
- Wat is het huidige juridische kader ten aanzien van de inzet van de criminele burgerinfiltrant en op welke wettelijke gronden kan deze opsporingsbevoegdheid worden gelegitimeerd?
- Wat is de reikwijdte van artikel 6 EVRM en welke toetsingsvoorwaarden vloeien hieruit voort?
- Zijn aanvullende voorwaarden nodig om de inzet van de criminele burgerinfiltrant in het licht van artikel 6 EVRM te rechtvaardigen?

1.4 Methodologie

Allereerst wordt duidelijk welke ontwikkeling de opsporingsmethode (de inzet van de criminele burgerinfiltrant) inhoudt en wat deze ontwikkeling betekent voor de huidige opsporingspraktijk. Hoofdstuk 2 begint met bespreking van de aanleiding voor de Wet Bijzondere Opsporingsmethoden (hierna: Wet BOB) en hoe het kan dat de inzet van een criminele burgerinfiltrant jaren geleden toegestaan werd, toen werd verboden en nu wederom is toegestaan. In de daaropvolgende paragraaf wordt de IRT-affaire besproken. Het rapport van de Commissie van Traa is hierbij de voornaamste bron van informatie. Hier worden ook kritiekpunten die de commissie naar voren heeft gebracht besproken. De volgende paragraaf behandelt de brief van de Minister, waarbij zijn eigen brief als kamerstuk de belangrijkste bron is. Daaropvolgend wordt de motie Recourt besproken en zal blijken dat er veel onduidelijkheid bestaat over nader in te vullen begrippen genoemd in onder andere deze motie. Kamerstukken zijn dus de voornaamste bron van informatie in hoofdstuk twee. Deze Kamerstukken bestaan onder andere uit de brief van de Enquêtecommissie, het Eindrapport Enquete Opsporingsmethoden, het wetsvoorstel van de We BOB en de MvT bij voornoemde wet, maar ook het Advies van de RvS bij de Wet BOB en vanzelfsprekend de brief van de minister van Justitie uit 2013. In hoofdstuk 3 ligt de nadruk op het huidige juridisch kader. De eerste paragraaf gaat in op infiltratie, respectievelijk burgerinfiltratie en criminele burgerinfiltratie. Vervolgens komt de procedure bij de CTC aan bod en daaropvolgend de totstandkoming van de Wet BOB.

De minister zag, zoals uit zijn brief van 2013 blijkt, voldoende aanknopingspunten in de huidige wettelijke regeling om een criminele burgerinfiltrant in te zetten. Deze in voornoemde brief opgesomde voorwaarden - herhaald en opgenomen in de motie Recourt en deels hetzelfde als de waarborgen die zijn opgenomen in het Wetboek van Strafvordering - vormen het toetsingskader. De voorwaarden en eisen waaraan in dat kader voldaan moet zijn, worden in de vijfde paragraaf van hoofdstuk drie besproken. In het vierde hoofdstuk ligt de focus op artikel 6 EVRM. De inzet van een criminele burgerinfiltrant is gericht op verkrijgen van bewijs in het opsporingsonderzoek. Strijd met artikel 6 EVRM door aansporing en uitlokking en ziet volgens het Europese Hof op gebruik van bepaalde opsporingsmethoden als bewijs tegen een verdachte. Er wordt besproken wat strijd op kan leveren met artikel 6 EVRM volgens het Europese Hof. In dit hoofdstuk zijn jurisprudentie en daaruit voortvloeiende beginselen belangrijke bronnen, waarbij gedacht kan worden aan Bannikova tegen Rusland en wordt het door de Hoge Raad gecreëerde Tallon-criterium besproken. Hoofdstuk 5 vormt het slotstuk van dit onderzoek en geeft antwoord op de onderzoeksvraag. Om de hoofdvraag en deelvragen te beantwoorden is het niet nodig om gebruik te maken van andere onderzoeksmethoden dan hierboven per hoofdstuk vermeld. Dit onderzoek wordt afgerond met een eindconclusie en aanbevelingen.

1.5 Afbakening

Gezien de beperkte omvang van dit onderzoek worden de juridische problemen die zich kunnen voordoen in het kader van het recht op privacy ex artikel 8 EVRM bij de inzet van een criminele burgerinfiltrant buiten beschouwing gelaten. Binnen het onderzoek vormt artikel 6 EVRM het centrale element. Overige interessante juridische vragen, zoals bijvoorbeeld de vraag of het recht op informatie beperkt mag worden om bescherming van een criminele burgerinfiltrant te garanderen, of de vraag of - en zo ja welke - rechtsgevolgen verbonden moeten worden indien de inzet van een criminele burgerinfiltrant onrechtmatig is verlopen, worden in dit onderzoek niet nader onderzocht. Ook rechtspolitieke discussies die de inzet van een criminele burgerinfiltrant oproepen worden in dit onderzoek slechts aangehaald als achtergrondinformatie. Hierbij kan gedacht worden aan de vraag of het überhaupt wenselijk is dat er overeenkomsten worden gesloten met criminelen, maar ook of zij strafrechtelijk vervolgd moeten worden voor hun gedragingen en of zij hun winst mogen behouden.

2. HOOFDSTUK 2 De ontwikkeling van de opsporingsmethode

2.1 Inleiding

De eerste paragraaf van dit hoofdstuk bespreekt de gebeurtenissen rondom de IRT-affaire en wat ertoe heeft geleid dat het interregionaal rechercheteam (hierna: IRT) weer opgeheven werd. Naar aanleiding van deze affaire werd de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (hierna: PEC) opgericht om onderzoek te doen, zoals in de tweede paragraaf aan bod zal komen. Vervolgens komt de Wet BOB aan bod. Daarna wordt de brief van de minister besproken, waarin naar voren komt dat onder strikte voorwaarden weer gebruik gemaakt moet kunnen worden van een criminele burgerinfiltrant. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met bespreking van de motie Recourt, waarmee het absolute verbod op de inzet van een criminele burgerinfiltrant officieel is opgeheven.²²

2.2 De IRT-affaire

Ter bestrijding van de georganiseerde criminaliteit werd eind jaren tachtig een IRT opgericht.²³ Dit betrof het eerste ‘special taskforce’ in Nederland. Er werd echter nooit gesproken over de door het IRT gehanteerde opsporingsmethoden en daar ontstond ongeveer drie jaar na oprichting van het IRT voor het eerst ophef over.²⁴ Haagse Kees was één van de topcriminelen die zowel in de onder- als bovenwereld zijn contacten onderhield. Toen er een drugstransport van tien miljoen xtc-pillen naar Engeland gesmokkeld moest worden onderhield hij keurig zijn contacten bij de politie en ging tegelijkertijd in op het aanbod van een mede-crimineel voor deze drugssmokkel.²⁵ Voor het eerst vond onder toezicht oog van politie en justitie een grootschalig drugstransport plaats en het IRT stond erbij en keek ernaar, want zij lieten het drugstransport passeren. Naast deze door de politie ‘toegestane drugshandel’ mochten deze topcriminelen de miljoenen die zij hiermee verdienden zelf houden, omdat het IRT-team onder andere op deze manier wilde infiltreren in de top van het criminele milieu.²⁶ Eind 1993 werd een dieptepunt bereikt en bleken minstens 65 containers met drugs bewust doorgelaten te zijn en was van het overgrote deel niet bekend waar ze gebleven waren.²⁷

---

²² *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192.

²³ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10, p.75.

²⁴ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10, p.79.

²⁵ Gunst, *Reformatorsch Dagblad*, 1 augustus 2008 ‘Van Haagse Kees tot Peter la S.’

²⁶ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10, p. 105.

²⁷ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 10, p. 144.

In ieder geval is gebleken dat in beide bovengenoemde gevallen sprake was van criminele burgerinfiltranten die door de politie werden ingezet om topcriminelen te pakken.²⁸ Nadat deze samenwerking tussen criminele burgerinfiltranten en de politie bekend werd, was de maat vol. Er heerste grote verontwaardiging in de Kamer, maar ook bij leden van het IRT zelf over de duizenden kilo's drugs die het land in- en uitgevoerd waren, de politie die zonder wettelijke grondslag gebruik maakte van bevoegdheden en de miljoenen guldens die criminelen onder toezicht oog van politie en justitie hadden verdiend.²⁹ De IRT-affaire was een feit en op 7 december 1993 werd het IRT dan ook opgeheven. Naar aanleiding van de gebeurtenissen rondom de IRT-affaire werd in 1994 de PEC opgericht.³⁰

2.2.1 Risico's volgens de Commissie Van Traa

De PEC, ook wel de Commissie Van Traa genoemd, kreeg opdracht om onderzoek te doen naar de aard, ernst en omvang van de georganiseerde criminaliteit, de feitelijke toepassing, rechtmatigheid, het verantwoord zijn en de effectiviteit van de opsporingsmethoden en naar de organisatie, het functioneren van en de controle op de opsporing.³¹

Het onderzoek nam bijna een jaar in beslag en de uitkomst sprak voor zich: in Nederland was sprake van een crisis in de opsporing. De commissie constateerde dat normen voor politie en justitie ontbraken, dat de organisatie niet functioneerde en dat er problemen waren in de gezagsverhoudingen.³² Het OM ondervond moeite om zijn gezag over de politie te laten gelden, onder andere doordat over de manier waarop dit gezag uitgeoefend moest worden, geen eenduidigheid bestond.³³ In dit rapport heeft de commissie een hoofdstuk gewijd aan infiltratie, waaruit bleek dat vaker gebruik werd gemaakt van een criminele burgerinfiltrant dan van een niet-criminele burgerinfiltrant.³⁴ Ondanks het belang van controleerbaarheid en stuurbaarheid van een criminele burgerinfiltrant, bleek dit problematisch te zijn.³⁵ Daarnaast had een dergelijke infiltrant volgens de commissie vaak een dubbelzinnige motivatie.

Onduidelijkheid heerste bij de commissie over de bestemming van de criminele gelden, die bestond uit ruime onkostenvergoeding, beloningen en het behouden van de winsten.

---

²⁸ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 10.

²⁹ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 10, p. 89.

³⁰ *Kamerstukken II 1994/95*, 23 593, nr. 9.

³¹ *Kamerstukken II 1994/95*, 23 593, nr. 9.

³² *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 413.

³³ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 413.

³⁴ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 231.

³⁵ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 239.

Criminele burgerinfiltranten pleegden onder toezicht van verschillende disciplines strafbare feiten, waarbij regelmatig voor meerdere personen werd gewerkt.³⁶ Op deze manier is door infiltranten zeer veel geld verdiend en ontbrak een duidelijk beeld van de werkwijze van de infiltranten. Volgens de commissie hebben criminele burgerinfiltranten die een dergelijke positie verwerven binnen een criminele organisatie te veel vrijheid en bestaat het reële risico dat de criminele burgerinfiltrant de touwtjes in handen heeft en de boel aanstuurt, in plaats van politie en justitie.³⁷ De risico's bestaan dus voornamelijk op het gebied van controle en stuurbaarheid van de criminele burgerinfiltrant, de betrouwbaarheid van de aangeleverde informatie omdat politie en justitie vrijwel geen zicht hebben op de gepleegde feiten en de motieven van de burgerinfiltrant.³⁸

Voor wat betreft de inzet van criminele burgerinfiltranten spreekt het oordeel van de commissie Van Traa boekdelen: 'De commissie komt tot het eindoordeel dat van criminele burgerinfiltranten die onder regie van politie en justitie strafbare feiten plegen, geen gebruik moet worden gemaakt.'³⁹ Dit werd definitief met de aanneming van de motie Kalsbeek.⁴⁰ Deze motie hield een absoluut verbod in op de inzet van criminele burgerinfiltranten en noemt drie belangrijke risico's die zich voor kunnen doen wanneer gewerkt wordt met criminele burgerinfiltranten. Genoemd worden een hoog processueel afbreukrisico, slechte controleerbaarheid waardoor ook slecht na te gaan is of het handelen van een criminele burgerinfiltrant in overeenstemming is met het instigatieverbod en de eerdergenoemde dubbele agenda van een dergelijke infiltrant.

2.2.2 Aanbevelingen volgens de Commissie Van Traa

De Commissie Van Traa heeft ook concrete aanbevelingen gedaan om infiltratie beter te reguleren.⁴¹ Een wettelijke regeling voor infiltratie is volgens hen noodzaak.⁴²

Infiltratie maakt namelijk veelal inbreuk op fundamentele rechten van burgers, zoals een inbreuk op het recht op privacy en een inbreuk op het recht op een eerlijk proces en brengt enorme risico's met zich voor de overheid. Verder bevelen zij aan om infiltratie toe te passen wanneer het gaat om misdrijven die naar hun aard of georganiseerd verband een ernstige

---

³⁶ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 86.

³⁷ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 239.

³⁸ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 239.

³⁹ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 464.

⁴⁰ *Kamerstukken II 1998/99*, 25 403 en 23 251, nr. 33.

⁴¹ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 072, nr. 11, p. 467.

⁴² Deze 'wettelijke regeling' wordt het in volgende hoofdstuk behandeld.

inbreuk maken op de rechtsorde.⁴³ Daarbij komt dat infiltratie proactief moet kunnen worden ingezet, indien de infiltratie ingezet wordt voor het inwinnen van informatie en na een redelijk vermoeden van te plegen misdrijven die naar hun aard of georganiseerd verband een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren. Ten aanzien van de waarborgen bij de toepassing van infiltratie vindt de commissie de volgende punten van belang:

- het College van procureurs-generaal (hierna: College van P-G) moet toestemming geven voor het inzetten van een criminele burgerinfiltrant;
- uitbreiding van de taakstelling van de R-C. De R-C is bereid een actievere toetsende rol op zich te nemen dan tot op heden het geval;
- de R-C toetst het gebruik van voorgestelde opsporingsmethoden en motiveert beslissingen. Binnen het gerechtelijk vooronderzoek dient hij overzicht te houden over alle opsporingshandelingen. Nieuwe wetgeving zal de rechter moeten brengen tot een actievere toets van de rechtmatigheid van gebruikte opsporingsmethoden;
- infiltratie kan alleen worden uitgevoerd door gekwalificeerde opsporingsambtenaren en niet-criminele burgers;
- toestemming van de R-C voor het gebruik van informatie afkomstig uit infiltratietrajecten in andere zaken of voor opslag in politieregisters.⁴⁴

Toepassing van criminele burgerinfiltratie vindt naar huidig recht geheel plaats binnen het OM. Ook de controle en toetsing worden beiden door het OM gedaan. Dit terwijl uit het rapport van de Commissie Van Traa duidelijk blijkt dat sturing en controle van het OM en de minister tekortgeschoten zijn.⁴⁵

---

⁴³ *Kamerstukken II 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 467.*

⁴⁴ *Kamerstukken II 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 460.*

⁴⁵ *Kamerstukken II 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 467.*

2.3 Zeer bijzondere gevallen

Lange tijd gold er, vanwege de aanneming van de motie Kalsbeek door de Tweede kamer, een absoluut verbod op het inzetten van criminele burgerinfiltranten en was het onder geen beding toegestaan om hen in te zetten als opsporingsmiddel.⁴⁶ In 2003 kwam daar enigszins verandering in. Ondanks de IRT-affaire en de uitkomsten van het rapport van de commissie Van Traa zag de minister na vele jaren redenen om de deur voor de criminele burgerinfiltrant weer te openen. In zeer bijzondere gevallen kon worden besloten om over te gaan tot de inzet van een criminele burgerinfiltrant.⁴⁷ De minister wilde deze inzet alleen toestaan in opsporingsonderzoeken naar mogelijke terroristische misdrijven.⁴⁸ Hiermee verviel het absolute verbod op het inzetten van een criminele burgerinfiltrant als opsporingsmiddel. Inmiddels is het gebruik van een criminele burgerinfiltrant als opsporingsmethode weer toegestaan en is de nieuwe Wet BOB aangenomen. De minister onderschreef bij de behandeling van zijn (toenmalige) voorstel het belang van een wettelijke grondslag voor de inzet van criminele burgerinfiltranten, maar vond een nieuw wetsartikel of een aanpassing van de huidige wet niet nodig. Volgens de minister vallen criminele burgerinfiltranten onder 'burgerinfiltranten' als omschreven in de artikelen 126x en 126w Sv.⁴⁹ Tot op heden heeft er geen wetswijziging plaatsgevonden en daarom vindt inzet van een criminele burgerinfiltrant zijn wettelijke grondslag in artikel 126x en 126w Sv.⁵⁰

2.4 Wet Bijzondere Opsporingsmethoden

Met de op 1 februari 2000 in werking getreden Wet BOB is in het Wetboek van Strafvordering geregeld op welke manier opsporingsambtenaren gebruik mogen maken van de bijzondere opsporingsmethoden.⁵¹ Deze wet is een uitvloeisel van het onderzoek dat is verricht door de PEC naar de praktijk van de opsporing.⁵² Opsporingsmethoden die als risicovol kunnen worden beschouwd voor de integriteit en beheersbaarheid van de opsporing, of die een meer dan beperkte inbreuk kunnen maken op grondrechten, kregen een eigen plaats in het Wetboek van

---

⁴⁶ *Kamerstukken II* 1998/99, 25 403.

⁴⁷ *Kamerstukken II* 2002/03, 27 834, nr. 28.

⁴⁸ *Kamerstukken II* 2002/03, 27 834, nr. 28.

⁴⁹ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 173, p. 20 en 21.

⁵⁰ In hoofdstuk drie wordt dit onderwerp nader besproken.

⁵¹ Krommendijk, Terpstra & Van Kempen 2009, p.9.

⁵² *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 3.

Strafvordering. Vóór de invoering van de Wet BOB bestond er geen duidelijk juridisch kader voor opsporingsmethoden die niet wettelijk geregeld waren.

Dit bracht met zich dat de politie gebruik maakte van toen nog ‘buitenwettelijke opsporingsmethoden’ die nauwelijks te controleren waren en daarom werd vanuit de literatuur verzocht om een wettelijke basis.⁵³ Het doel van de wet BOB is om voor risicovolle opsporingsmethoden, bijvoorbeeld opsporingsmethoden die een inbreuk maken op de grondrechten van burgers, een specifieke wettelijke basis te creëren.⁵⁴ In de Wet BOB, die gezien kan worden als een uitbreiding op het Wetboek van Strafvordering, wordt in de artikelen 126w en 126x Sv burgerinfiltratie geregeld. De inzet van de opsporingsbevoegdheden moet een strafvorderlijk doel dienen en mag niet enkel worden toegepast om de informatiepositie van de politie verbeteren.⁵⁵ Voordat de Wet BOB in werking trad hield opsporing alleen het onderzoek naar aanleiding van een klassieke verdenking in. Klassieke opsporingsbevoegdheden mogen alleen worden gebruikt voor onderzoek naar een of enkele misdrijven; ook wel de traditionele opsporing.⁵⁶ Kenmerkend voor deze vorm van opsporing is dat zij zich richt op de opheldering van een gepleegd strafbaar feit.⁵⁷ Om op doeltreffende wijze te kunnen optreden tegen georganiseerde criminaliteit kon niet langer worden volstaan met de traditionele aanpak.⁵⁸ Dit zou er in de praktijk toe leiden dat er telkens nieuwe strafbare feiten opgespoord worden, daders worden veroordeeld, maar dat de aan de feiten ten grondslag liggende criminele organisaties op dezelfde voet door kunnen gaan met het plegen van strafbare feiten.⁵⁹ Het onderscheid tussen traditionele criminaliteit en georganiseerde criminaliteit zit in het feit dat op stelselmatige wijze misdrijven gepleegd worden die in veel gevallen verborgen blijven.⁶⁰

2.5 Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie 2013

Volgens de minister van Veiligheid en Justitie moet het verbod op de inzet van een criminele burgerinfiltrant opgeheven worden. Dit blijkt uit zijn brief van 5 juli 2013 aan de Tweede Kamer.⁶¹

---

⁵³ Frielink 1990, p.172.

⁵⁴ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 3.

⁵⁵ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Strct.* 2014, nr. 24442, p. 2.

⁵⁶ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 22.

⁵⁷ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 4.

⁵⁸ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 4.

⁵⁹ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 23.

⁶⁰ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 4.

⁶¹ *Kamerstukken II* 2012/13, 29 911, nr. 83.

Hij wil de rol van burgers in de opsporing en tijdens het strafproces vergroten, omdat bepaalde (ex)-criminele burgers bewijs kunnen leveren dat door de huidige opsporingmethoden buiten spel blijft. Gesprekken met dealgetuigen zouden uitlopen op niets, omdat het OM onvoldoende ruimte heeft om overeenstemming te bereiken met een dergelijke getuige.

Op deze manier kunnen de ernstigste vormen van ondermijnende criminaliteit niet effectief worden aangepakt en daarom is door hem een wetsvoorstel voorbereid waardoor in uitzonderingsgevallen de mogelijkheden uitgebreid worden.⁶² De noodzaak zit hem in het feit dat criminelen hun bezigheden afschermen door zowel defensieve (valse identiteitsbewijzen, tientallen telefoons gebruiken om tappen te voorkomen) als offensieve (omkopen van functionarissen, afpersing, bedreiging) strategieën toe te passen. Ondanks het feit dat er in de loop der jaren goede resultaten geboekt zijn door toepassing van (undercover)-opsporingsmethoden, blijken de maatregelen binnen criminele groeperingen tegen infiltratie zo effectief dat politie en justitie niet of nauwelijks doordringen tot deze groeperingen.⁶³ Het is in dit kader wenselijk om het verbod op de inzet van een criminele burgerinfiltrant te heroverwegen, aldus de minister.⁶⁴ Inzet van dit opsporingsmiddel is alleen mogelijk onder strikte voorwaarden en met de nodige waarborgen omkleed.⁶⁵

2.6 Herinvoering van de criminele infiltrant: de motie Recourt

Zo geschiedde, want op 25 maart 2014 is het absolute verbod op de inzet van een criminele burgerinfiltrant met de aanneming van de motie Recourt opgeheven.⁶⁶ Deze motie is een herhaling van de argumenten die de minister in zijn brief heeft aangedragen en wordt gesteund door het merendeel van de Tweede Kamer.⁶⁷ De motie maakt duidelijk dat volgens de Kamerleden criminele activiteiten in de kern zijn afgeschermd voor opsporingsinstanties. Zij zijn enkel zichtbaar voor medeplegers en door de inzet van een criminele burgerinfiltrant kan bewijs worden vergaard wat door middel van de klassieke opsporingsmethoden niet het geval is.⁶⁸ Gelet op de hoge afbreukrisico's is de inzet van een criminele burgerinfiltrant alleen toegestaan in hoge uitzonderingsgevallen en onder strikte waarborgen.

---

⁶² *Kamerstukken II 2012/13*, 29 911, nr. 83, p. 6.

⁶³ *Kamerstukken II 2012/13*, 29 911, nr. 83, p. 2.

⁶⁴ *Kamerstukken II 2012/13*, 29 911, nr. 83, p. 4.

⁶⁵ Deze voorwaarden en waarborgen worden nader besproken in hoofdstuk drie.

⁶⁶ *Kamerstukken II 2013/14*, 29 279, nr. 192.

⁶⁷ *Kamerstukken II 2013/14*, 29 279, nr. 192, p. 1.

⁶⁸ *Kamerstukken II 2013/14*, 29 279, nr. 192, p. 24.

Tevens moet voldaan zijn aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit en moet dit gebeuren onder een zeer streng regime van waarborgen. Er moet sprake zijn van zeer gesloten criminele groeperingen die zich schuldig maken aan de ernstigste vormen van ondermijnende en georganiseerde criminaliteit, in korte trajecten waarbij geen gebruik wordt gemaakt van groei-infiltranten en na toestemming van de minister van Veiligheid en Justitie.⁶⁹ Daarnaast moet volgens deze motie de Kamer ieder jaar geïnformeerd worden over het aantal keer dat een criminele burgerinfiltrant is ingezet en dient de regering een uitgebreide rapportage te doen toekomen aan de Tweede Kamer, waarvan een evaluatie op basis van ervaringen uit de praktijk onderdeel uitmaakt.⁷⁰ Waar het de inhoud van de voorwaarden betreft bestaat een leemte. In deze scriptie staat dan ook centraal of de inzet van een criminele burgerinfiltrant op grond van de artikelen 126w Sv en 126x Sv met voldoende waarborgen omkleed is, nu niet duidelijk is op welke waarborgen precies wordt gedoeld en wat moet worden verstaan onder een ‘zeer streng regime van waarborgen.’

2.7 Tussenconclusie

(Burger)infiltratie is een buitengewone opsporingsbevoegdheid, ontleend aan de Wet BOB en vastgelegd in de artikelen 126w en 126x Sv. Lange tijd gold er vanwege de aanneming van de motie Kalsbeek naar aanleiding van de IRT-affaire een verbod op het inzetten van een criminele burgerinfiltrant. Inmiddels is het gebruik van een criminele burgerinfiltrant als opsporingsmethode weer toegestaan. Ruimte hiervoor ontstond naar aanleiding van de brief van de minister die de rol van burgers in de opsporing wilde vergroten. Met de aanneming van de motie Recourt is het verbod op criminele burgerinfiltratie dan ook opgeheven. De inzet van dit opsporingsmiddel is enkel toegestaan in hoge uitzonderingsgevallen en onder strikte voorwaarden, waarbij voldaan moet zijn aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Een nadere invulling ontbreekt, zodat in het midden blijft op welke waarborgen precies wordt gedoeld en wat die ‘hoge uitzonderingsgevallen’ precies inhouden.

---

⁶⁹ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 4.

⁷⁰ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192, p. 2.

3. HOOFDSTUK 3 Het huidige juridische kader

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk start met een schets over infiltratie, respectievelijk burgerinfiltratie en criminele burgerinfiltratie. Vervolgens worden de procedurele eisen besproken, waarbij de rol van de Centrale Toetsingscommissie (hierna: CTC) en de taken van de OvJ aan bod komen. De daaropvolgende paragraaf bespreekt de modernisering van de Wet BOB. Daarna worden de waarborgen en voorwaarden uit de motie Recourt besproken. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de proportionaliteits- en subsidiariteitstoets.

3.2 Infiltratie

Infiltratie houdt in dat op bevel van de OvJ in het belang van het opsporingsonderzoek wordt deelgenomen, of medewerking wordt verleend aan een groep van personen waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd.⁷¹ Infiltratie is op verschillende plaatsen geregeld in de wet. Waar het infiltratie door opsporingsambtenaren betreft schetsen de artikelen 126h, 126p en 126ze Sv het wettelijk kader. Politiële infiltratie is een opsporingsbevoegdheid die zeer geschikt is voor onderzoek naar georganiseerde criminaliteit.⁷² Infiltratie in een criminele organisatie maakt het mogelijk om vanuit die organisatie te observeren wie zich bezighoudt met voorbereiden en plegen van strafbare feiten en welk soort delicten worden gepleegd met de daarbij behorende methoden.⁷³ Hoewel politieële infiltratie dus bij uitstek geschikt is voor infiltratie in criminele organisaties, is dit niet van belang voor de vraag of politieële infiltratie is toegestaan. De ernst van het misdrijf is de bepalende factor: het moet gaan om een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan en het misdrijf moet een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren.⁷⁴ Tekenend voor infiltratie is dat wordt meegewerkt of deelgenomen aan een groep waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd, zodat het risico bestaat dat de infiltrerende opsporingsambtenaar strafbare feiten pleegt. Onder andere dit risico en alle aspecten die hierna nog aan de orde komen wat betreft infiltratie, maakt dit een risicovolle en ingrijpende operatie.⁷⁵

---

⁷¹ *Kamerstukken II 1996/97*, 25 403, nr. 3, (MvT) p.28.

⁷² *Kamerstukken II 1996/97*, 25 403, nr. 3, (MvT) p.25.

⁷³ *Kamerstukken II 1996/97*, 25 403, nr. 3, (MvT) p.26.

⁷⁴ *Kamerstukken II 1996/97*, 25 403, nr. 3, (MvT) p.26.

⁷⁵ *Kamerstukken II 1996/97*, 25 403, nr. 3, (MvT) p.26.

3.2.1 Burgerinfiltratie

Van burgerinfiltratie wordt gesproken wanneer een persoon *die geen opsporingsambtenaar is*, deelneemt of medewerking verleent aan een groep van personen of een georganiseerd verband waarbinnen naar redelijkerwijs kan worden vermoed, misdrijven worden beraamd of gepleegd.⁷⁶ Er wordt pas overgegaan tot inzet van een burgerinfiltrant wanneer politieke infiltratie in alle redelijkheid niet kan worden ingezet (subsidiariteits).⁷⁷ Het College van P-G legt de voorgenomen inzet van een burgerinfiltrant ter goedkeuring voor aan de minister. Het College wordt daarbij geadviseerd door CTC.⁷⁸ Op grond van artikel 131 lid 5 Wet RO en artikel 11 van het Reglement van Orde College van P-G moet het College de minister van Veiligheid en Justitie op de hoogte stellen van het voornemen om een burgerinfiltrant in te zetten. De OvJ is verplicht om bij burgerinfiltratie ex artikel 126w en artikel 126x Sv toestemming te vragen aan het College.⁷⁹ Wordt een burgerinfiltrant ingezet, dan geldt als waarborg dat bij gebruik van infiltratietrajecten op grond van artikel 140a Sv het College vooraf schriftelijk in dient te stemmen met de overeenkomst die de OvJ en de burgerinfiltrant sluiten.⁸⁰ Inhoudelijk gaan deze overeenkomsten bijvoorbeeld over de duur van de inzet, of en zo ja, welke strafbare feiten hij mag plegen, of hij strafrechtelijke immuniteit krijgt, of hem na afloop een financiële beloning wacht en of hij wordt opgenomen in een getuigenbeschermingsprogramma.⁸¹

De artikelen 126w en 126x Sv maken geen onderscheid tussen een criminele en een niet-criminele burgerinfiltrant. Zoals besproken, is door aanvaarding van de motie Recourt het absolute verbod op de inzet van criminele burgerinfiltranten vervallen en kunnen zij in bepaalde situaties ingezet worden ten behoeve van de aanpak van zware criminaliteit.

3.2.1 Criminele burgerinfiltratie

De OvJ kan oordelen dat burgerinfiltratie niet voldoende toereikend is, omdat de infiltrant een zeer specifieke deskundigheid of positie nodig heeft om geloofwaardig over te komen in het criminele milieu waarin hij of zij te werk gaat en de politie geen beschikking heeft over een

---

⁷⁶ Zie de artikelen 126w en 126x Sv.

⁷⁷ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 33.

⁷⁸ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 35.

⁷⁹ Meer over de procedurele eisen in paragraaf 3.3

⁸⁰ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 63.

⁸¹ Janssen 2014, *NJB* 2014, afl. 11, p. 709.

dergelijk persoon.⁸² Onder criminele burgerinfiltranten moeten niet alleen veroordeelden voor misdrijven worden verstaan, maar ook personen die betrokken zijn of zijn geweest bij strafbare feiten en daardoor een risico opleveren.⁸³ Betreft het de inzet van een criminele burgerinfiltrant, dan is toestemming van de minister van Veiligheid en Justitie vereist.⁸⁴ Er is in ieder geval sprake van een criminele burgerinfiltrant wanneer deze burger actief is hetzelfde criminele veld.⁸⁵ Verder is bepalend of hij binnen hetzelfde milieu waarin hij verkeert gaat infiltreren en of er sprake is van een relevant strafrechtelijk verleden ten aanzien van gepleegde of nog te plegen strafbare feiten waartegen het onderzoek zich richt.⁸⁶ Een aparte wettelijke regeling voor de criminele burgerinfiltrant is er niet, omdat de minister bij de totstandkoming van de Wet BOB voldoende ruimte zag om een criminele burgerinfiltrant onder de huidige wetgeving in te zetten.⁸⁷ De huidige wettelijke grondslag voor de inzet van een criminele burgerinfiltrant is te vinden in de artikelen 126w en 126x Sv.

3.3 Overige procedurele eisen: de CTC

De CTC is een intern adviesorgaan van het OM en is samengesteld uit leden van het OM en de politie en adviseert het College over de voorgenomen inzet van bepaalde bijzondere opsporingsbevoegdheden.⁸⁸ De OvJ is verplicht om bij de hierboven besproken vormen van infiltratie, na advies van de CTC, toestemming te vragen van het College. Buiten de verplichte gevallen kan de OvJ ook vrijblijvend advies inwinnen van de CTC, waarbij de zaak dan in eerste instantie niet wordt voorgelegd aan het College.⁸⁹

Het College zal na beoordeling van de stukken de hoofdofficier zo snel mogelijk schriftelijk op de hoogte stellen van het door haar genomen besluit met eventuele daarbij gestelde voorwaarden. In beginsel zijn adviezen die de CTC uitbrengt niet bindend.⁹⁰ Volgens vaste rechtspraak gaat het hier om interne stukken die voor de beoordeling van de inzet van een (criminele) burgerinfiltrant voor de rechtbank niet van belang zijn.⁹¹ De verantwoordelijke hoofd-OvJ die een zaak ter goedkeuring voorlegt aan het College moet de stukken toezenden aan de CTC.

---

⁸² Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 35.

⁸³ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3 (MvT).

⁸⁴ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 20.

⁸⁵ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 23.

⁸⁶ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 23.

⁸⁷ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 173.

⁸⁸ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 32.

⁸⁹ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 40.

⁹⁰ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 33.

⁹¹ Rb. Amsterdam, 23 september 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY686.

Deze stukken bestaan uit een aanbiedingsbrief van de hoofd-OvJ, een proces-verbaal de politie voor de aanvraag van de betreffende bevoegdheid en een oplegnotitie van de OvJ die de zaak behandelt, waarin de aanvraag kort wordt weergegeven.⁹² Gaat het om een aanvraag voor infiltratie, dan moet er ook een plan van aanpak infiltratie worden meegezonden. Een andere taak van de OvJ is het strafdossier op zodanige wijze samen te stellen dat de rechtbank en de verdediging het gehele onderzoek kunnen controleren.⁹³ Artikel 126aa Sv verplicht dat bij toepassing van een bijzondere opsporingsbevoegdheid, ongeacht het resultaat, hiervan gemeld gemaakt wordt in een proces-verbaal dat deel uitmaakt van het strafdossier.⁹⁴ De OvJ mag bij het samenstellen van het strafdossier rekening houden met bijzondere belangen. Hierbij kan gedacht worden aan afscherming van methodieken en middelen. Er kan dan met een minder gedetailleerde verantwoording worden volstaan, mits de rechterbank voldoende informatie heeft om te kunnen beoordelen of de opsporing volgens de regels heeft plaatsgevonden.⁹⁵

3.4 Modernisering van de Wet BOB

Het Wetboek van Strafvordering is sinds de inwerkingtreding van de Wet BOB in 2000 gemoderniseerd. Op het gebied van opsporingsbevoegdheden zijn nieuwe wetten in werking getreden, zoals de Wet Bevoegdheden vorderen gegevens en de Wet ter verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven.⁹⁶ Ook zijn de bijzondere opsporingsbevoegdheden opgenomen in de titels IVa tot en met VC van Boek I van het Wetboek van Strafvordering. Op grond van artikel 148 Sv heeft het OM het gezag en de verantwoordelijkheid over de opsporing. In de Wet BOB is deze lijn consequent doorgetrokken, wat met zich brengt dat de bijzondere opsporingsbevoegdheden, waaronder infiltratie, alleen toegepast kunnen worden op bevel of vordering van de OvJ of een opsporingsambtenaar. Gaat het om hele ingrijpende bevoegdheden zoals burgerinfiltratie, dan is een machtiging van de rechter-commissaris vereist.⁹⁷ Het College van procureurs-generaal (hierna: het College) heeft een Handboek voor de opsporingspraktijk uit laten geven zodat in de praktijk op uniforme wijze uitvoering gegeven kan worden aan hetgeen opgenomen is in de Wet BOB.⁹⁸

---

⁹² Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 33.

⁹³ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 33.

⁹⁴ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 65.

⁹⁵ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 77.

⁹⁶ Wet ter verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven.

⁹⁷ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcr.* 2014, nr. 24442, p. 25.

⁹⁸ Nieuwenhuis 2009, Handboek voor de Opsporingspraktijk.

De Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, waarin beleidsregels zijn geschreven, werd in de tekst van voornoemd Handboek verwerkt. De meest recente Aanwijzing opsporingsbevoegdheden is losgekoppeld van het Handboek en heeft hierdoor geen zelfstandige normatieve functie, maar kan worden gebruikt als toelichting.⁹⁹ De informatie uit het Handboek is niet dwingend voorgeschreven, maar is wel van belang voor de toepassing van de bijzondere opsporingsbevoegdheden in de praktijk, zoals bijvoorbeeld jurisprudentie en definities en procedurebeschrijvingen.

3.5 Waarborgen en voorwaarden

Zoals gezegd is met de aannahme van de motie Recourt het verbod op de inzet van criminele burgerinfiltranten opgeheven.¹⁰⁰ Er mag enkel gebruik gemaakt worden van deze methode:

- wanneer is voldaan aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit;
- onder een zeer streng regime van waarborgen;
- bij zeer gesloten criminele groeperingen die zich schuldig maken aan de ernstigste vormen van ondermijnende en georganiseerde criminaliteit;
- in korte trajecten waarbij geen gebruik wordt gemaakt van groei-infiltranten; en
- na toestemming van de minister van Veiligheid en Justitie.¹⁰¹

Bovenstaande voorwaarden zijn in mijn optiek allesbehalve specifiek: deze motie staat bol van nog nader in te vullen termen. Op welke waarborgen precies wordt gedoeld, wordt bijvoorbeeld niet duidelijk. Wat moet worden verstaan onder ‘hoge uitzonderingsgevallen’ wordt evenmin uitgelegd. Ook een verduidelijking van ‘ondermijnende criminaliteit’ ontbreekt, wat vreemd lijkt, nu criminaliteit altijd ondermijnd zal zijn. Immers, criminaliteit gaat op zeer regelmatige basis gepaard met geweldig, bedreiging en intimidatie om zoveel mogelijk geld te verkrijgen. Hierdoor wordt de samenleving beïnvloed, raken normen vervaagd en neemt het gevoel van veiligheid af; dit verschijnsel wordt ook wel ondermijning genoemd.¹⁰²

Deze open termen en ontbrekende definities brengen met zich dat de OvJ veel vrijheid krijgt bij de beoordeling of een criminele burgerinfiltrant ingezet mag worden.

---

⁹⁹ Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2014, nr. 24442, p. 3.

¹⁰⁰ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192.

¹⁰¹ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192.

¹⁰² Huisman, *DD* 2017/31, p. 332.

Dit lijkt mij niet aan te sluiten bij de totstandkoming van de Wet BOB en evenmin bij de risico's en aanbevelingen uit de motie Recourt.¹⁰³ Uit voornoemde motie komt het verbod op groei-infiltranten naar voren, omdat een infiltrant dan als vanzelfsprekend strafbare feiten zou moeten plegen.¹⁰⁴ Met groei-infiltranten worden burgerinfiltranten bedoeld die voor langere tijd infiltreren in een bepaalde criminele groep en er alles aan doen om het vertrouwen van de top van de criminele organisatie te winnen.¹⁰⁵ Een vertrouwensbasis creëren kost tijd en een dergelijke infiltrant zal hiervoor moeten 'groeien' binnen de organisatie.

Bij de opsporingsmethode van het IRT-team (de Delta-methode) waarbij bewust drugs werden doorgelaten onder regie van politie en justitie ging dit mis, omdat over de precieze activiteiten van de criminele burgerinfiltrant onduidelijkheden bleven bestaan.¹⁰⁶ Politie en justitie hoopten dat het doorlaten van grote partijen softdrugs tot gevolg had dat het vertrouwen ten aanzien van de infiltrant bij de leden van de criminele organisatie zou groeien en dat dit zou leiden tot contacten met de top van de organisatie.¹⁰⁷ Uiteindelijk leverde dit enkel informatie op met betrekking tot de middenklasse van de criminele groepering en leverde het nauwelijks informatie op over de hoofdverdachten. Het is nooit duidelijk geworden welke rol de groei-infiltrant heeft gespeeld en of hij zelf een rol speelde bij de bestelling van de containers met drugs. Vanwege de feitelijke geringe controle op en stuurbaarheid van de informant was het ook niet mogelijk om achteraf vast te stellen wat zijn activiteiten precies waren.¹⁰⁸

Volgens de minister moeten criminele burgerinfiltranten ook ingezet kunnen worden in groepen waarvan zij op dat moment nog geen deel uitmaken.¹⁰⁹ De criminele burgerinfiltrant zal dan als nieuweling moeten toetreden tot een groep en vertrouwen moeten winnen van de leden van een dergelijke groep. Bedacht moet worden dat de groeperingen waarin geïnfiltrerd wordt, gesloten en zeer moeilijk doordringbaar zijn. Er is dan alsnog sprake van groei-infiltranten, omdat er geen andere manier is om door te dringen tot de kern van de groep en dit doordringen tot de kern wordt door de minister wenselijk geacht.¹¹⁰ Verder werd als randvoorwaarde nog genoemd dat een criminele burgerinfiltrant enkel ingezet mag worden in korte trajecten, maar

---

¹⁰³ *Kamerstukken II* 2013/14, 29 279, nr. 192.

¹⁰⁴ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 4.

¹⁰⁵ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 89.

¹⁰⁶ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 86.

¹⁰⁷ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 86.

¹⁰⁸ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 072, nr. 11, p. 89.

¹⁰⁹ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 4.

¹¹⁰ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 15.

wordt niet verder verduidelijkt wat moet worden verstaan onder ‘kort’.¹¹¹ Bovendien lijkt hierover ook onduidelijkheid te bestaan.¹¹²

Korte trajecten zijn niet van tevoren te plannen en het kan door de risico’s die een business als deze meebrengt, voorkomen dat men langer dan gepland aan en dergelijk persoon vastzit.¹¹³

Ter onderbouwing wordt hier verwezen de zaak Vidar die momenteel speelt bij de rechtbank in Leeuwarden. Hier werd het eerste contact tussen de verdachte en de criminele burgerinfiltrant gelegd in februari 2018, waarbij door de criminele burgerinfiltrant pseudo-aankopen werden gedaan.¹¹⁴ Ruim twee jaar later, op 13 maart 2020 werd door de politie een drugstransport onderschept en vonden er in 22 woningen invallen plaats.¹¹⁵

3.5.1 Subsidiariteit en proportionaliteit

Zoals al kort werd aangehaald zijn de proportionaliteits- en subsidiariteitstoets belangrijke waarborgen waar het infiltratie betreft. Deze toets bestaat uit twee niet-gecodificeerde rechtsbeginselen die moeten zorgen de inzet van opsporingsbevoegdheden met extra waarborgen te omkleden.¹¹⁶ De inzet van een bevoegdheid is volgens deze toets alleen gerechtvaardigd als het gebruik hiervan in verhouding staat tot de zaak (dit ziet op de proportionaliteit) en er niet met een ander of lichter middel kan worden volstaan (dit ziet op de subsidiariteit). Bij infiltratie kunnen de eisen uit de artikelen 126h lid 1 en 126o lid 1 Sv, namelijk dat er sprake moet zijn van een ernstige inbreuk op de rechtsorde en het onderzoek het gebruik van infiltratie vordert, worden gezien als een uitwerking van deze twee beginselen.¹¹⁷

Het College en de CTC moeten toestemming verlenen wanneer gebruik gemaakt wordt van de opsporingsbevoegdheid infiltratie. Zij toetsen aan de proportionaliteits- en subsidiariteitseis. Als aanvulling op de algemene eisen die gelden voor infiltratie, kan inzet alleen plaatsvinden indien de OvJ van mening is dat een opsporingsambtenaar of een niet-criminele burgerinfiltrant niet tot de mogelijkheden behoort en indien het onderzoek dit dringend vordert.¹¹⁸ Uit de motie

---

¹¹¹ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 4.

¹¹² *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 20.

¹¹³ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 20.

¹¹⁴ Friesch Dagblad ‘De verdachte in de grote rechtszaak over operatie ‘Vidar’ beweert in de rechtbank dat hij tot criminele daden is aangezet door een burgerinfiltrant,’ 3 februari 2022, laatst geraadpleegd op 16 april 2022.

¹¹⁵ Friesch Dagblad ‘De verdachte in de grote rechtszaak over operatie ‘Vidar’ beweert in de rechtbank dat hij tot criminele daden is aangezet door een burgerinfiltrant,’ 3 februari 2022, laatst geraadpleegd op 16 april 2022.

¹¹⁶ *Kamerstukken II*, 2013/14, 29 279, nr. 195, p.17.

¹¹⁷ *Kamerstukken II*, 2013/14, 29 279, nr. 195, p.17.

¹¹⁸ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195, p. 17.

blijkt echter niet dat deze verzwaarde subsidiariteits-eis is opgenomen. Dit is dus enkel een voorstel geweest van de minister tijdens de parlementaire discussie aangaande de criminele burgerinfiltrant, maar komt in de praktijk niet tot uitdrukking.¹¹⁹

De artikelen 126w lid 2 en artikel 126x lid 2 Sv vermelden enkel dat burgerinfiltratie mogelijk is als de OvJ van mening is dat infiltratie door een opsporingsambtenaar geen uitkomst biedt.¹²⁰ De OvJ hoeft volgens de geldende regeling niet eerst na te gaan of een niet-criminele infiltrant ingezet kan worden, maar kan direct overgaan tot het inzetten van een criminele burgerinfiltrant.

3.6 Tussenconclusie

Met infiltratie wordt bedoeld dat op bevel van de OvJ in het belang van de opsporing wordt deelgenomen of medewerking wordt verleend aan een groep personen waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd. In dit hoofdstuk is het onderscheid besproken tussen infiltratie, burgerinfiltratie en criminele burgerinfiltratie. De invoering van de wet BOB zorgde voor een specifieke grondslag voor handelingen betreffende de opsporing. Naar huidig recht kan een criminele burgerinfiltrant ingezet worden op grond van de artikelen 126w en artikel 126x Sv. Om gebruik te mogen maken van dit opsporingsmiddel is eerst toestemming nodig van het College, die bindend wordt geadviseerd door de CTC.

Volgens de motie Recourt mag een criminele burgerinfiltrant alleen ingezet worden in ‘hoge uitzonderingsgevallen’ en onder ‘strikte waarborgen.’ Onduidelijkheid blijft bestaan over wat hieronder precies verstaan moet worden. De proportionaliteits- en subsidiariteitseis zijn wel te noemen als voorbeeld om de opsporingsbevoegdheden met waarborgen te omkleden. In het Wetboek van Strafvordering is in artikel 126h lid 1 Sv een uitwerking te vinden van deze beginselen.

---

¹¹⁹ *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2013/14, 29 279, nr. 195.

¹²⁰ Artikel 126 lid 2 Sv.

4. HOOFDSTUK 4 Rechtspraak

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat artikel 6 EVRM centraal. Daarbij zal ten eerste het uitlokkingsverbod worden behandeld aan de hand van relevante jurisprudentie. Daarna zullen de materiële en formele toetsingsvoorwaarden die uit artikel 6 EVRM voortvloeien worden besproken. De uitspraak *Bannikova* tegen Rusland is hierbij van belang. Tot slot komt het door de Hoge Raad geformuleerde Tallon-criterium aan bod, welk criterium tot op heden een belangrijke plaats inneemt bij de beoordeling door de rechter van een uitlokkingsverweer van de verdediging.

4.2 Artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM heeft in strafzaken als doel verdachten te beschermen tegen een willekeurig optredende overheid.¹²¹ In het derde lid van dit artikel worden aan de verdachte verdedigingsrechten toegekend. Deze rechten kunnen worden gezien als onderdeel van het recht op een eerlijk proces.¹²² Het EHRM heeft in verschillende zaken aangegeven dat het recht op een eerlijk proces meeromvattend is dan alleen de rechten die worden genoemd in het tweede en derde lid. Dit betekent dat het mogelijk is om andere – niet expliciet vastgelegde – rechten in artikel 6 EVRM te lezen. Een van de waarborgen die voortvloeien uit voornoemd artikel is dat verdachten niet uitgelokt mogen worden tot het plegen van strafbare feiten, zonder dat zij van tevoren het oogmerk hadden om strafbare feiten te plegen. Dit verbod is niet met zoveel woorden terug te vinden in artikel 6 EVRM, zoals bijvoorbeeld wel het verbod op zelfincriminatie.¹²³ Het EHRM ziet het uitlokkingsverbod als een ‘zelfstandig in artikel 6 lid 1 EVRM impliciet te lezen verbod.’¹²⁴ Hieruit kan worden afgeleid dat de grondslag van uitlokking in jurisprudentie overeenkomsten vertoont met het zwijgrecht en het *nemo tenetur*-beginsel. Deze beginselen behoren tot de kernbeginselen van het strafrecht. Kort gezegd houden zij in dat een verdachte mag zwijgen op vragen in het kader van een strafrechtelijke vervolging (het zwijgrecht) en dat hij niet aan zijn eigen veroordeling hoeft mee te werken (het *nemo tenetur*-beginsel).¹²⁵

---

¹²¹ Vocht, *T&C Strafvoeding*, art.6 EVRM.

¹²² Vocht, *T&C Strafvoeding*, art.6 EVRM.

¹²³ EHRM 25 februari 1993, ECLI:CE:ECHR:1993:0225JUD001082884, *NJ* 1993/485, § 42 (*Funke/Frankrijk*).

¹²⁴ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 51 m.nt. Ölçer (*Bannikova/Rusland*).

¹²⁵ Rb. Oost-Brabant 19 oktober 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:5166.

Het verbod op uitlokking ziet op strafbare feiten die nog gepleegd moeten gaan worden. Het normatieve kader van het uitlokverbod is in de rechtspraak van het EHRM een autonome variant, waarbij het uitlokverbod een zelfstandige norm is.¹²⁶ Deze norm bepaalt dat het onterecht is om een verdachte te vervolgen voor een strafbaar feit welke hij zonder tussenkomst van de staat niet gepleegd zou hebben. Het Europees Hof heeft in *Vanyan tegen Rusland* bepaald dat een veroordeling gebaseerd op bewijs dat is verkregen door uitlokking, strijd kan opleveren met het recht op een eerlijk proces.¹²⁷ Het EHRM laat echter de regels betreffende de toelaatbaarheid van bewijs dat is verkregen door uitlokking over aan de nationale rechter.¹²⁸ Voorts heeft het EHRM bepaald dat het recht op een eerlijk proces uitgelegd dient te worden binnen de ‘procedure as a whole.’¹²⁹ Alle omstandigheden van het geval meegewogen betekent dit dat in een specifieke zaak sprake dient te zijn van ‘overall fairness of the criminal proceedings’.¹³⁰ Dit houdt in dat het recht op een eerlijk proces ook in de opsporingsfase al is gewaarborgd en niet pas bij de rechterlijke procedure. In het Nederlandse strafproces speelt het vooronderzoek een belangrijke rol omdat op basis van die bevindingen al recht kan worden gedaan. Daarom is het noodzakelijk dat hoge eisen gesteld worden aan de betrouwbaarheid van bewijsgeving in het vooronderzoek waar het gaat om de gebruikte opsporingsmethoden.¹³¹ Voor burgers is het van belang om een beroep te kunnen doen op het EVRM als zij menen slachtoffer te zijn van een schending van het verdrag.¹³² Voor de inzet van de criminele burgerinfiltrant gaat het dan met name om een schending van de rechten van verdachte: er moet gewaarborgd kunnen worden dat de verdachte het recht heeft gehad op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM.¹³³

4.2.1 Bewijsproblemen

Op grond van artikel 342 lid 1 Sv kan ook een criminele burgerinfiltrant tijdens de zitting een getuigenverklaring afleggen. Artikel 342 lid 2 Sv bevat een klassiek bewijsminimumvoorschrift, waardoor de rechter meer bewijs nodig heeft dan de verklaring van één getuige om tot het oordeel te komen dat een verdachte het strafbare feit gepleegd heeft.

---

¹²⁶ Ölçer 2008, p. 438.

¹²⁷ EHRM 15 december 2005, appl. no. 53203/99, § 62 (*Vanyan/Rusland*).

¹²⁸ EHRM 26 oktober 2006, appl. no. 5969/00, § 105 (*Khudobin/Rusland*).

¹²⁹ EHRM 15 december 2005, ECLI:NL:XX:2005:AV3573, § 45 (*Vanyan/Rusland*).

¹³⁰ EHRM 13 september 2016, appl. nrs. 50541/08, 50571/08, 50573/08 & 40351/09 (*Ibrahim and others/the United Kingdom*), § 250.

¹³¹ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 36 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹³² Keulen & Knigge 2016, p. 66.

¹³³ Keulen & Knigge 2016, p. 68.

Door de Hoge Raad wordt dit zo gereguleerd dat er ten minste sprake moet zijn van een tweede bron van informatie.¹³⁴ Dit gegeven kan mijns inziens tot bewijsproblemen leiden omdat er, zoals hierboven gesteld, vaak geen andere verklaringen beschikbaar zijn dan die van de criminele burgerinfiltrant zelf en dus alleen aan zijn verklaring kan worden getoetst. Verklaringen van criminele burgerinfiltranten kunnen dus leiden tot een veroordeling van verdachten, maar dit lijkt niet in lijn met het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM. Omdat er geen andere getuigen beschikbaar zijn is er ook geen sprake van steunbewijs. De criminele burgerinfiltrant wordt juist ingezet als opsporingsmiddel om bewijsmateriaal te verkrijgen dat anders niet verkregen had kunnen worden. Het veroordelen van een verdachte op basis van een getuigenverklaring waarbij geen compenserende factoren aanwezig waren, leidt uiteindelijk tot een schending van het beginsel van ‘equality of arms,’ wat inhoudt dat de verdachte in een strafzaak een redelijke kans moet krijgen om zijn verhaal te doen en waarbij sprake moet zijn van een evenwicht (balans) in rechten.¹³⁵ Dit leidt op zijn beurt weer tot schending van artikel 6 lid 3 sub d EVRM. De verdediging moet zich kunnen verzetten tegen de manier van bewijsvergaring en de mogelijkheid krijgen op te treden tegen de manier waarop van dit bewijs gebruik gemaakt wordt. Gebeurt dit niet of is dit onmogelijk, dan kan mijns inziens niet meer worden gesproken van het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM, waarbij ‘the procedure as a whole’ als eerlijk gezien kan worden.

4.3 Het instigatieverbod

Wanneer verdachten uitgelokt worden tot het plegen van strafbare feiten terwijl zij niet van tevoren het oogmerk hadden om deze strafbare feiten te plegen, dan is sprake van ontoelaatbare uitlokking.¹³⁶ Dit wordt ook wel het instigatieverbod genoemd en is door het EHRM voor het eerst geformuleerd in het Teixeira de Castro-arrest.¹³⁷ In deze zaak hadden twee undercoveragenten Teixeira een geldbedrag geboden in ruil voor heroïne. Met dit geld werd uiteindelijk de persoon benaderd van wie heroïne werd gekocht. Bij deze overdracht werd Teixeira aangehouden en vervolgd voor handel in drugs.¹³⁸ Echter, er bestond geen gegronde reden om Teixeira te verdenken van drugshandel en hiernaar was ook geen onderzoek verricht.¹³⁹ Het EHRM oordeelde dat de inzet van undercoveragenten op zich wel was

---

¹³⁴ Nijboer 2017, p. 178.

¹³⁵ Attinger e.a./ Mevis e.a., 2020.

¹³⁶ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 35 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹³⁷ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 36 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹³⁸ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 38 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹³⁹ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 38 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

toegestaan, maar de ‘uitlokking’ (incitement) en het ‘in de val laten lopen’ (entrapment) niet.¹⁴⁰ Het EHRM overwoog dat het belang om drugshandel te bestrijden niet het gebruik van bewijs verkregen door uitlokking kan rechtvaardigen.¹⁴¹

Een andere zaak waarin het instigatieverbod centraal stond is de zaak Khubodin tegen Rusland.¹⁴² Ook hier ging het om de verkoop van heroïne. In deze zaak werd Khubodin benaderd door een burgerinfiltrant om drugs te verkopen. Hij ging akkoord en kreeg betaald met gemarkeerd geld. Na de heroïne-deal werd Khubodin vervolgd, waarbij hij stelde dat hij was uitgelokt door de burgerinfiltrant en dat daarom zijn recht op een eerlijk proces was geschonden.¹⁴³ Wanneer het initiatief bij de verdachte ligt is er geen sprake van incitement. Een undercover-infiltrant kan dan zelfs een zeer actieve rol spelen en de verwezenlijking van het strafbare feit grotendeels voor zijn rekening nemen.¹⁴⁴ Gaat het om lopende zaken, dan moet het initiatief telkens bij de verdachte liggen. Voordat de infiltratie aanvangt, moeten er voldoende aanwijzingen bestaan dat de verdachte dit soort delicten wil gaan plegen. In het kader van opsporingsnormen gaat het om een in artikel 6 EVRM vervat verbod een verdachte via incitement of entrapement te brengen tot het plegen van strafbare feiten die hij anders niet gepleegd zou hebben. Het gaat dan om een bijzondere beschermings sfeer binnen het eerlijk-procesrecht.¹⁴⁵ Waar het onrechtmatig verkregen bewijs betreft, dan is van belang hoe dit bewijs wordt verwerkt. Dat houdt in dat herstel wordt toegepast, of dat het bewijs helemaal niet wordt gebruikt.¹⁴⁶ Een rechter mag een bewezenverklaring niet enkel baseren op eventueel onrechtmatig verkregen bewijs en moet zijn gebruik motiveren.¹⁴⁷ In de zaak Khudobin is de schending van artikel 6 EVRM gelegen in de gebrekkigheid van de toetsing van de rechtmatigheid van de bewijsvergaring. Dit is een belangrijk punt omdat de eerlijkheid van het proces dus ook geraakt wordt in geval van een onderzoek naar een eventuele onrechtmatigheid en niet enkel wanneer vaststaat dat bewijs onrechtmatig is verkregen.¹⁴⁸ Dat onrechtmatig verkregen bewijs uitgesloten of hersteld moet worden van het bewijs bleek al uit eerdere rechtspraak.¹⁴⁹ Wat deze zaak toegevoegde waarde geeft is de continuïteit van dat kader.

---

¹⁴⁰ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 36 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹⁴¹ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, § 36 (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹⁴² EHRM 26 oktober 2006, appl. no. 59696/00, § 134 (*Khudobin t. Rusland*).

¹⁴³ EHRM 26 oktober 2006, appl. no. 59696/00, § 135 (*Khudobin t. Rusland*).

¹⁴⁴ Ölçer 2007, p.686.

¹⁴⁵ Ölçer 2006, p. 680.

¹⁴⁶ Rb. Rotterdam, 16 oktober 2018, ELCI:NL:RBROT:2018:8542.

¹⁴⁷ Ölçer 2006, p. 680.

¹⁴⁸ Ölçer 2006, p. 681.

¹⁴⁹ Ölçer 2006, p. 684.

De plicht tot het op de juiste wijze verwerken van onrechtmatig verkregen bewijs impliceert een voorafgaande verplichting tot het doen van voldoende onderzoek naar het bestaan van een onderliggende normschending.¹⁵⁰ Wanneer een rechter nalaat voldoende onderzoek te doen, dan bestaat de mogelijkheid dat herstel of uitsluiting ten onrechte niet is toegepast. In verband met participatie (undercovermethodes) heeft rechtspraak een algemene betekenis omdat zij de scherpste van het recht op een eerlijk gebruik van bewijs demonstreert. Schending van het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM wegens onrechtmatig verkregen bewijs is voor het eerst aangenomen in het in paragraaf 4.3 behandelde *Teixeira de Castro tegen Portugal* arrest.¹⁵¹ Die normschending werd door het Hof aangemerkt als ‘onherstelbaar.’ Er bestond geen vorm van compensatie: het bewijs had uitgesloten moeten worden. Een onrechtmatigheid in het vooronderzoek via bewijsgebruik kan dus doorwerken in het eindonderzoek. Dit kan voor het bewijsgebruik fataal zijn in die zin dat ook dit een schending van het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM kan opleveren. Omdat deze zaak op zeer veel punten te vergelijken is met de zaak *Vanyan*, lijkt er weinig ruimte te zijn om tot een andere conclusie te komen dan dat er geen sprake was van incitement.¹⁵² In *Vanyan* werd een schending van de participatienorm door het EHRM zelf vastgesteld. In beide zaken lag het initiatief bij de undercoveragent.¹⁵³ Het wezenlijke verschil zit in het feit dat in de zaak *Khudobin* de predispositie (was de bereidheid er al) van verdachte op een niet-toereikende wijze is onderzocht. Dit betekende dat er geen sprake was van generiek opzet aan de zijde van de verdachte. Ook hier was volgens het Europese Hof sprake van een inbreuk op het recht op een eerlijk proces.¹⁵⁴

4.4 Toetsingskader: voorwaarden EHRM

Het standaardarrest van het EHRM dat ziet op de vraag of verdachten uitgelokt worden tot het plegen van strafbare feiten in undercovertrajecten is de zaak *Bannikova tegen Rusland*.¹⁵⁵

Het EHRM heeft in deze zaak voorwaarden geformuleerd waaraan uitlokking getoetst kan worden en hiermee het toetsingskader van het instigatieverbod verduidelijkt. Deze zaak draaide om opsporingsambtenaren die door gebruik van een telefoontap achter de toekomstige drugshandel van *Bannikova* waren gekomen.

---

¹⁵⁰ Ölçer 2006, p. 686.

¹⁵¹ EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, (*Teixeira de Castro/Portugal*).

¹⁵² EHRM 15 december 2005, appl. no. 53203/99, § 62 (*Vanyan t. Rusland*).

¹⁵³ Ölçer 2007, p.686.

¹⁵⁴ EHRM 26 oktober 2006, appl. no. 59696/00, § 137 (*Khudobin t. Rusland*).

¹⁵⁵ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, m.nt. Ölçer, § 10 (*Bannikova/Rusland*).

Hierop werden door de Russische autoriteiten undercoveragenten ingezet om in contact te komen met de verdachte Bannikova.¹⁵⁶ Ook hier werd bij de verkoop gebruik gemaakt van gemarkeerd geld en werd de verdachte gearresteerd. De verdediging stelde dat haar recht op een eerlijk proces was geschonden wegens onrechtmatige uitlokking. Bij de behandeling van dit uitlokkingsverweer heeft het EHRM twee toetsen onderscheiden: de materiële en de formele toets.

4.4.1 De materiële toets

De materiële toets ziet op de feitelijke omstandigheden, waarbij objectieve en subjectieve onderdelen van belang zijn. De centrale vraag is of de verdachte de strafbare gedragingen ook zonder tussenkomst van opsporingsambtenaren gepleegd zou hebben. Met andere woorden: is de strafbare gedraging uitgelokt. Het EHRM verstaat hier de ‘substantive test of incitement’ onder.¹⁵⁷ Het gedrag van de opsporingsambtenaren wordt geanalyseerd, waarbij wordt gekeken of er essentieel passief gehandeld is of dat er sprake is van zodanige drukuitoefening dat een verdachte aangezet is tot het plegen van het strafbare feit. Bij de beoordeling van de vraag of er essentieel passief gehandeld is, wordt ten eerste gekeken naar de basisredenen voor het handelen van de opsporingsambtenaren. Ten tweede wordt gekeken naar het gedrag van de opsporingsambtenaren bij de uitvoering, waarbij het EHRM waarborgen stelt aan door hen verrichte gedragingen.¹⁵⁸ Volgens het EHRM heeft het uitlokverbod ook betrekking op derden die onder regie van politie en justitie opereren en niet alleen op het handelen van opsporingsambtenaren. Het handelen van criminele burgerinfiltranten kan dus ook worden toegerekend aan de overheid.¹⁵⁹ Gaat het om de inzet van een (criminele) burger als infiltrant in het licht van opsporing, dan moet worden voldaan aan de bestanddelen van de artikelen 126w en 126x Sv. Het onderzoek moet de inzet van een (criminele) burgerinfiltrant dringend vorderen en er moet sprake zijn van een redelijk vermoeden. Voorts mag de opsporingsambtenaar bij de tenuitvoerlegging de verdachte niet brengen tot andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, m.nt. Ölçer (*Bannikova/Rusland*).

¹⁵⁷ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 37 (*Bannikova/Rusland*).

¹⁵⁸ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 39 (*Bannikova/Rusland*).

¹⁵⁹ EHRM 5 februari 2008, appl. nr. 74420/01, § 55 (*Ramanauskas/Litouwe*).

¹⁶⁰ Zie artt. 126h lid 1 en 2 Sv, 126w Sv en 126x Sv.

4.4.2 De formele toets

Voor het EHRM is de inhoud van het eerste contact tussen een (criminele burger) infiltrant en een verdachte van minder belang. De centrale vraag tijdens deze procedure is hoe de nationale rechter het uitlokkingsverweer heeft beoordeeld. Het EHRM stelt dat dit gaat om een procedure ‘whereby the plea of incitement was determined.’¹⁶¹ De nationale rechter moet zijn onderzoek naar het uitlokkingsverweer op een zorgvuldige manier verrichten en het recht op een eerlijk proces daarbij in acht nemen.¹⁶² Vaak bestaan de bewijsmiddelen uit de verklaring van de criminele burgerinfiltrant en het WOD-dossier. Als de verdachte een andere gang van zaken schetst dan de criminele burgerinfiltrant, dan ontstaat er een discussie waarbij niet is vast te stellen wie de waarheid spreekt.¹⁶³ Uit de rechtspraak blijkt dat de Nederlandse rechter nauwelijks waarde hecht aan de betwisting van een verdachte, maar veelal de infiltrant in het gelijk stelt; zeker wanneer deze infiltrant een opsporingsambtenaar is.¹⁶⁴ Een andere moeilijkheid van de benadering van de nationale rechter is dat het vrijwel altijd toevallig zal zijn wie het gesprek start. Een conversatie gaat niet als vanzelf over strafbare feiten, maar daar zal door een (criminele burger) infiltrant toch enigszins op worden aangestuurd. Het oordeel van de nationale rechter over de inhoud van het eerste contact is nooit met zekerheid vast te stellen en ook uit rechtspraak wordt duidelijk dat hierover discussie kan ontstaan.¹⁶⁵ Het generieke opzet van de verdachte moet naar voren komen uit feiten en omstandigheden voorafgaand aan het eerste contact. Blijkt hieruit dat de verdachte een zekere voorbeschiktheid had tot het plegen van het strafbare feit, dan wordt door het EHRM niet snel aangenomen dat een verdachte uitgelokt is.¹⁶⁶ Is de nationale rechter van oordeel dat het uitlokkingsverweer gegrond is, dan kan de procedure *as a whole* niet als rechtvaardig worden beschouwd. Het bewijs is dan verkregen door ontoelaatbare uitlokking en dit levert strijd op met het in artikel 6 EVRM vastgelegde recht op een eerlijk proces. Mogelijke consequenties zijn dan bewijsuitsluiting of niet-ontvankelijkheid van het OM.

---

¹⁶¹ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 63 (*Bannikova/Rusland*).

¹⁶² EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 55, (*Bannikova/Rusland*).

¹⁶³ HR 26 september 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA7233, m.nt. Schalken, *NJ* 2000,739.

¹⁶⁴ Rb. Rotterdam, 16 oktober 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:8542.

¹⁶⁵ HR 26 september 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA7233, m.nt. Schalken, *NJ* 2000,739.

¹⁶⁶ Jebbink 2007/1051, p. 1221.

Het systeem van de hierboven genoemde twee testen brengt met zich dat artikel 6 lid 1 EVRM ten eerste geschonden kan worden omdat een zittingsrechter heeft vastgesteld dat sprake is van ontoelaatbare uitlokking. In de tweede plaats kan artikel 6 lid 1 EVRM worden geschonden omdat de rechter het uitlokkingsverweer niet behoorlijk heeft onderzocht.¹⁶⁷

Het EHRM concludeerde in de zaak Bannikova tegen Rusland dat geen sprake was van schending van artikel 6 EVRM. In eerste plaats omdat de ingezette politie-infiltrant slechts aansluiting zocht bij al bestaande criminele activiteiten van Bannikova. Ten aanzien van de vermeende inzet van een burgerinfiltrant stelde het EHRM vast dat in het procesdossier geen aanwijzingen naar voren kwamen waaruit bleek dat er gebruik gemaakt was van de inzet van een burgerinfiltrant.¹⁶⁸ Het EHRM kon dus niet beoordelen of er een burgerinfiltrant betrokken was bij het undercovertraject en zij kon dus ook niet beoordelen of hij in strijd handelde met het uitlokverbod. Van belang is daarom de formele toets. Ten eerste moest worden beoordeeld of Bannikova haar uitlokkingsverweer in de nationale procedure op adequate wijze heeft kunnen voeren en of dit verweer door de zittingsrechters op behoorlijke wijze is onderzocht. Het EHRM meende in deze zaak dat de nationale procedures hadden voldaan aan de formele toets. Hierbij speelde een rol dat de Russische appèlrechter zijn oordeel onder meer baseerde op opgenomen tab-verbalen en dat Bannikova tijdens het onderzoek ter terechtzitting de mogelijkheid heeft gekregen om getuigen te ondervragen. Het EHRM concludeerde dat in dit geval geen sprake was van uitlokking en dat er geen schending van artikel 6 EVRM had plaatsgevonden. Het belang van de formele toets wordt groter, naarmate minder informatie over het infiltratietraject beschikbaar is. Kan er in het geheel geen materiële toets worden uitgevoerd, dan wordt de formele toets doorslaggevend. Dit geldt andersom ook: wanneer uit de materiële toets blijkt dat geen sprake is van uitlokking, neemt het belang van de formele toets af.¹⁶⁹

4.5 Het Tallon-criterium

In de Nederlandse rechtspraak speelt het Tallon-criterium een belangrijke rol bij jurisprudentie over uitlokking bij infiltratietrajecten.¹⁷⁰ Het lijkt mij op zijn plaats eerst kort de feiten van dit arrest te bespreken omdat dit criterium tot op heden een belangrijke plaats inneemt bij zaken over uitlokking in infiltratietrajecten.

---

¹⁶⁷ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 51, m.nt. Ölçer (*Bannikova/Rusland*).

¹⁶⁸ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 54, (*Bannikova/Rusland*).

¹⁶⁹ EHRM 4 november 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1104JUD001875706, § 63 m.nt. Ölçer (*Bannikova/Rusland*).

¹⁷⁰ HR 4 december 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7429, NJ 1980, 356, m. nt. Van Veen.

De casus is als volgt: een Amerikaanse DEA-functionaris komt via een informant te weten dat hij is benaderd door een Amerikaan genaamd Tallon, woonachtig in Nederland, met betrekking tot de koop van cocaïne. Tallon staat in Amerika geregistreerd als betrokkene bij drugshandel. De informant zorgt voor het eerste contact tussen de DEA-functionaris en Tallon, waarop niet veel later telefonisch één kilogram heroïne aangeboden wordt door de DEA-functionaris. Deze ontvangt een voorproefje en deelt vervolgens aan Tallon mee dat zijn vertegenwoordiger contact op zal nemen met hem. De DEA-functionaris informeert de Amsterdamse politie over de geplande drugstransactie. Deze transactie vindt uiteindelijk plaats in het voorjaar van 1978, onder toezicht van de Amsterdamse politie. Alle betrokkenen worden aangehouden en de zaak wordt uiteindelijk ter beoordeling voorgelegd aan de Hoge Raad. De verdediging stelt dat Tallon door de DEA-functionarissen is uitgelokt tot het plegen van het strafbare feit en betoogt dat het OM niet-ontvankelijk verklaard moet worden in haar vervolging, hetzij dat het door de DEA-functionarissen verzamelde bewijsmateriaal uitgesloten moet worden van het bewijs. De Hoge Raad bepaalde in deze zaak dat Tallon door het handelen van de infiltranten ‘niet is gebracht tot andere handelingen dan waarop zijn opzet reeds was gericht.’¹⁷¹ Dit zogeheten ‘Tallon-criterium’ wordt sinds deze uitspraak van de Hoge Raad van doorslaggevende betekenis geacht bij de beoordeling van een uitlokkingverweer. De vraag is dan of de verdachte door het optreden van een infiltrant tot andere strafbare feiten is gebracht dan waarop zijn opzet reeds van tevoren was gericht. Heeft de verdachte tijdens het eerste contact het initiatief genomen, dan is zijn generieke opzet vastgesteld en is geen sprake van ontoelaatbare uitlokking. Het Tallon-criterium stelt een grens aan infiltratie met als doel dat opsporingsinstanties zelf geen crimineel gedrag teweegbrengen.¹⁷² Het moet duidelijk vaststaan dat een verdachte ook zonder tussenkomst van een infiltrant overgegaan zou zijn tot het plegen van het strafbare feit. Een infiltrant mag bepaalde handelingen wel in scène zetten, maar alleen om te zorgen dat het al bij de verdachte aanwezig opzet duidelijk wordt.¹⁷³ Ook moet worden voldaan aan de bestanddelen van de artikelen 126w en 126x Sv. Het onderzoek moet de inzet van een (criminele) burgerinfiltrant dringend vorderen en er moet sprake zijn van een redelijk vermoeden. Tevens mag de opsporingsambtenaar bij de tenuitvoerlegging de verdachte niet brengen tot andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ HR 4 december 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7429, NJ 1980, 356, m. nt. Van Veen.

¹⁷² Corstens & Borgers 2011, p. 461.

¹⁷³ *Kamerstukken II* 1996/97, 25 403, nr. 3, p. 31.

¹⁷⁴ Zie artt. 126h lid 1 en 2 Sv, 126w Sv en 126x Sv.

Kortom: indien bewijs grotendeels is verkregen door middel van ontoelaatbare uitlokking, kan het gebruik van dergelijk bewijs een schending van het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM opleveren.

4.6 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is naar voren gekomen dat het instigatieverbod voortvloeit uit artikel 6 EVRM. Uit jurisprudentie van het EHRM blijkt dat wanneer verdachten uitgelokt worden tot het plegen van strafbare feiten terwijl zij niet van tevoren het oogmerk hadden om deze strafbare feiten te plegen, er sprake is van ontoelaatbare uitlokking. Bewijs verkregen in strijd met het instigatieverbod kan een schending van het recht op een eerlijk proces opleveren.

Er is naar voren gekomen dat het EHRM voorwaarden heeft ontwikkeld en een materiële en formele toets heeft geïntroduceerd om het verbod op uitlokking te kunnen toetsen. Gebleken is dat het recht op een eerlijk proces ex artikel 6 EVRM geschonden kan worden doordat de nationale rechter ten onrechte niet vastgesteld heeft dat sprake is van ontoelaatbare uitlokking. Daarnaast kan artikel 6 EVRM geschonden worden omdat de rechter het uitlokkingsverweer niet op behoorlijke wijze heeft onderzocht. In de Nederlandse rechtspraak is het door de Hoge Raad geformuleerde Tallon-criterium van doorslaggevende betekenis bij het beoordelen van een uitlokkingsverweer: een verdachte mag door het handelen van een infiltrant niet zijn gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds gericht was.

HOOFDSTUK 5   Analyse

5.1   Inleiding

In dit laatste hoofdstuk wordt kort aandacht besteed aan recente ontwikkelingen in het kader van undercovermethodes. Vervolgens wordt de huidige wijze waaronder een criminele burgerinfiltrant ingezet kan worden getoetst aan het kader uit artikel 6 EVRM. Besproken wordt of de Nederlandse wetgeving voldoet aan de eisen die dat kader stelt.

5.2   Recente ontwikkelingen

In deze scriptie wens ik voor de volledigheid beknopt aandacht besteden aan de risico's die undercovermethodes met zich brengen voor infiltranten zelf aan de hand van een recente gebeurtenis. Wanneer geïnfiltrerd wordt in criminele organisaties en de (criminele burger) infiltrant strafbare feiten pleegt, zal voorzien moeten worden in gedegen begeleiding. Dat dit niet altijd gebeurt, blijkt uit de zelfmoordactie van een undercoveragent in april 2021. Naar aanleiding hiervan is de Commissie Brouwer ingesteld.¹⁷⁵ Deze Commissie had als opdracht de feiten en omstandigheden rondom het overlijden van de infiltrant te onderzoeken.¹⁷⁶ Zij oordeelde in november 2021 dat politie en justitie tekortgeschoten zijn, omdat zich een intieme, geheime relatie had ontwikkeld tijdens de undercoveractie tussen de undercoveragent en de vrouw van de verdachte. Zelfs voor politiemensen die undercover gaan blijken dergelijke operaties zeer lastig en worden signalen niet voldoende serieus genomen, ook niet na diverse confrontaties.¹⁷⁷ De stelregel is dat een infiltrant op zijn woord geloofd moet worden en dat genoeg genomen moet worden met zijn tekst en uitleg.¹⁷⁸ Uit het rapport van de Commissie Brouwer bleek ook dat belangrijke operationele beslissingen van de WOD op een te laag hiërarchisch niveau worden genomen.¹⁷⁹ Door Naber wordt, om dit te voorkomen, onder meer voorgesteld dat de samenstelling van de CTC verandert.¹⁸⁰ Op 8 februari 2022 is door het lid Michon-Derkzen een motie ingediend waarbij verzocht wordt om uitbreiding van de CTC met rechter(plaatsvervangers), psychologen of advocaten zodat multidisciplinaire betrokkenheid

---

¹⁷⁵ Rapport Commissie Brouwer 2021.

¹⁷⁶ Rapport Commissie Brouwer 2021, p. 2.

¹⁷⁷ Rapport Commissie Brouwer, p. 6.

¹⁷⁸ Rapport Commissie Brouwer, p. 6.

¹⁷⁹ Rapport Commissie Brouwer 2021, p 3.

¹⁸⁰ Naber, NJB 2022/358 p. 4.

gewaarborgd is.¹⁸¹ Het team van onder andere een rechter(plaatsvervanger), leden van het OM en politie, psychologen en advocaten adviseren het College na bestudering van het dossier omtrent het gebruikmaken van de infiltratiebevoegdheid.¹⁸² Uit het artikel komt onder andere naar voren dat een R-C in principe niet veel meer kan doen dan ‘vooraf een hamerslag geven op het inzetten van de bevoegdheid.’¹⁸³ Dit heeft er mee te maken dat gevaren voor undercoverinfiltranten of een schending van het instigatieverbod niet direct beperkt worden. Voorkomen moet worden dat de R-C als het ware een ‘stempel’ zet op de vordering van de OvJ en daarmee een routine-proces creëert. De R-C moet bij de inzet van criminele burgerinfiltranten grondig te werk gaan.¹⁸⁴

5.3 Vergelijking van de artikelen

De artikelen 126w en 126x Sv stellen als voorwaarde dat het onderzoek de inzet van een (criminele) burgerinfiltrant dringend moet vorderen. Uit het tweede lid van beide artikelen blijkt dat voldaan moet worden aan de subsidiariteitseis. Het derde lid stelt als voorwaarde dat de (criminele) burgerinfiltrant de verdachte persoon niet mag brengen tot andere strafbare feiten dan waarop diens opzet reeds tevoren was gericht. In de jurisprudentie wordt dit uitgelegd aan het in paragraaf 4.5 behandelde Tallon-criterium. Het vierde artikel stelt als voorwaarde dat de overeenkomst schriftelijk wordt vastgelegd en dat de wijze van uitvoering daarin is opgenomen.

De brief van de minister noemt als aanvullende randvoorwaarden de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, de toetsing door de RC, toestemming van de minister van Veiligheid en Justitie en het verbod op groei-infiltranten. Zoals is gebleken dient dit alles te gebeuren onder een zeer streng regime van waarborgen en in hoge uitzonderingsgevallen.

Artikel 6 EVRM heeft in strafzaken als doel verdachten te beschermen tegen een willekeurig optredende overheid. Zoals uit paragraaf 4.1 blijkt kent het derde lid van dit artikel verdedigingsrechten toe aan verdachten en zijn die rechten een onderdeel van het recht op een eerlijk proces. Uit paragraaf 4.2 blijkt dat verdachten niet uitgelokt mogen worden tot het plegen van strafbare feiten, zonder dat zij van tevoren het oogmerk hadden om strafbare feiten te plegen. Vervolgens is in paragraaf 4.3 naar voren gekomen dat wanneer dit wel het geval is, sprake kan zijn van schending van het instigatieverbod.

---

¹⁸¹ *Kamerstukken II* 2021-20122, 29 628, nr. 1058.

¹⁸² Naber, NJB 2022/358 p. 4.

¹⁸³ Naber, NJB 2022/358 p. 5.

¹⁸⁴ Hierover meer in mijn afronding en aanbevelingen.

In de jurisprudentie van het EHRM wordt dit uitgelegd aan de hand van de in paragraaf 4.4 besproken materiële en formele toets. Artikel 6 EVRM kan geschonden worden omdat een zittingsrechter heeft vastgesteld dat sprake is van ontoelaatbare uitlokking of geschonden omdat de rechter het uitlokkingsverweer niet behoorlijk heeft onderzocht.

Het bovenstaande betekent dat wanneer een criminele burgerinfiltrant op grond van de artikelen 126w en 126x Sv wordt ingezet, niet wordt voldaan aan de eisen die in artikel 6 EVRM gesteld worden. Dit houdt in dat bewijs verkregen in strijd met artikel 6 EVRM uitgesloten moet worden van het bewijs zodat het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM gewaarborgd is. De inzet van een criminele burgerinfiltrant vindt geen toereikende grondslag in de artikelen 126w en 126x Sv en is niet in lijn met Europese rechtspraak. Kortom, de inzet van een criminele burgerinfiltrant is onvoldoende omkleed met waarborgen en zonder nadere aanpassingen niet verenigbaar met het recht op een eerlijk proces ex art. 6 EVRM.

CONCLUSIE

Het inzetten van een criminele burgerinfiltrant is een zwaar middel en kan spanning opleveren met het recht op een eerlijk proces van verdachten, zoals vastgelegd in artikel 6 EVRM.

In deze scriptie is gekeken of de inzet van de criminele burgerinfiltrant op grond van de artikelen 126w en 126x Sv met voldoende waarborgen omkleed is en verenigbaar is met het recht op een eerlijk proces zoals vastgelegd in artikel 6 EVRM. Aansluitend op hetgeen hieromtrent in de vorige hoofdstukken is geschetst, kom ik tot de volgende conclusie.

De inzet van criminele burgerinfiltranten als opsporingsmiddel is terug van weggeweest. Ten tijde van de IRT-affaire eind jaren '90 werd dit opsporingsmiddel ingezet zonder wettelijke basis. Toen dit in 1993 volledig uit de hand liep vanwege een drugschandaal kwam er met de aanneming van de motie Kalsbeek een absoluut verbod op het inzetten van criminele burgerinfiltranten. Tijden zijn veranderd en in 2003 werd de motie Kalsbeek opgeheven en werd het gebruik van een criminele burgerinfiltrant weer toegestaan voor zaken waarin sprake was van verdenking van een terroristisch misdrijf. Hiermee verviel het absolute verbod op het inzetten van een criminele burgerinfiltrant als opsporingsmiddel. Volgens de minister, die met zijn brief uit 2013 de deur weer op een kier zette voor dit opsporingsmiddel, vallen criminele burgerinfiltranten onder 'burgerinfiltranten' als omschreven in de artikelen 126x en 126w Sv. Tot op heden heeft er geen wetswijziging plaatsgevonden en daarom vindt inzet van een criminele burgerinfiltrant zijn wettelijke grondslag in voornoemde artikelen. Op 25 maart 2014 is het absolute verbod op de inzet van een criminele burgerinfiltrant met de aanneming van de motie Recourt opgeheven. Uit deze motie kwam naar voren dat er enkel gebruikt gemaakt mag worden van de inzet van een criminele burgerinfiltrant wanneer is voldaan aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, onder een zeer streng regime van waarborgen, bij zeer gesloten criminele groeperingen die zich schuldig maken aan de ernstigste vormen van ondermijnende en georganiseerde criminaliteit, in korte trajecten waarbij geen gebruik wordt gemaakt van groei-infiltranten en na toestemming van de minister van Veiligheid en Justitie. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat - gelet op de huidige wettelijke regeling voor wat betreft de inzet van criminele burgerinfiltranten - de waarborgen waaronder de inzet plaatsvindt te wensen overlaten, omdat deze waarborgen vooralsnog onduidelijk zijn. De motie Recourt verwijst kennelijk naar een nog te ontwikkelen voorwaardenkader. Opheldering mist over wat verstaan moet worden onder een 'kort traject.' De Vider-zaak speelt al ruim 2 jaar en dat is mijns inziens niet 'kort' te noemen.

Wat verstaan moet worden onder ‘zeer gesloten’ en ‘ondermijnd’ wordt ook niet verduidelijkt. De subsidiariteitseis is wel te vinden in het Wetboek van Strafvordering: inzet van een criminele burgerinfiltrant mag alleen indien met de inzet van een politie of een burgerinfiltrant niet hetzelfde resultaat bereikt kan worden.

Gebleken is dat de rechter moet beoordelen of de verdachte of de criminele burgerinfiltrant de waarheid spreekt en dat dit oordeel enigszins willekeurig kan zijn. Mijns inziens is het vanwege de problematische sturing en controle van de criminele burgerinfiltrant zeer moeilijk vast te stellen wie de waarheid spreekt. Door het gebrek aan bewijs zal dit vaak leiden tot een welles-nietes discussie, waarbij uit de praktijk blijkt dat de rechter meer waarde toekent aan de verklaring van de criminele burgerinfiltrant dan aan de verklaring van de verdachte. In mijn optiek moet juist de vraag gesteld worden of de verklaring van een criminele burgerinfiltrant wel betrouwbaar bewijs oplevert, nu dit zelfs als enige bewijsmiddel tot een veroordeling van een verdachte kan leiden.

Verder is naar voren gekomen dat discrepantie bestaat tussen de toetsing die het EHRM hanteert en de toetsing waar de Nederlandse rechter gebruik van maakt. Het EHRM heeft zich hierover uitgelaten in de zaak Bannikova tegen Rusland, waarbij duidelijk werd dat zij de meeste waarde toekent aan de vraag wie het initiatief tot het eerste contact aan sich heeft genomen. De Nederlandse rechter vindt het voornamelijk van belang wie tijdens het eerste contact het initiatief genomen heeft tot het plegen van het strafbare feit. Op dit punt zou deze beider toetsing op één lijn moeten komen te liggen. Hierdoor wordt gewaarborgd dat de behandeling van een uitlokkingsverweer zowel op nationaal als internationaal niveau gelijk behandeld wordt. Naar mijn mening draagt dit bij aan de rechtszekerheid en voorkomt het een spanningsveld met artikel 6 EVRM.

Inzet en toetsing van een criminele burgerinfiltrant vindt geheel plaats binnen OM waarbij zij hoofdleder van het opsporingsonderzoek is en tevens verantwoordelijk is voor de uitvoering van criminele burgerinfiltratie. Toetsing door een R-C ontbreekt en ook in een inhoudelijke controle tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt niet gegarandeerd. Het rapport van de Commissie van Traa sprak toentertijd al boekdelen: expliciet op het punt van sturing en controle schoten OM en minister tekort. Het is in mijn optiek dan ook niet te volgen waarom de inzet en toepassing van criminele burgerinfiltranten tot op heden geheel binnen het OM wordt getoetst en gecontroleerd en een toetsing door een R-C ontbreekt. Om de rechten van verdachten op een toereikende wijze te beschermen en de integriteit van de opsporing te waarborgen verdient het Nederlandse recht op dit punt aanpassing.

Resumerend kan worden gesteld dat wanneer een criminele burgerinfiltrant op grond van de artikelen 126w en 126x Sv wordt ingezet, niet wordt voldaan aan de eisen die in artikel 6 EVRM gesteld worden. Dit houdt in dat bewijs verkregen in strijd met artikel 6 EVRM uitgesloten moet worden van het bewijs zodat het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM gewaarborgd is. De inzet van een criminele burgerinfiltrant vindt geen toereikende grondslag in de artikelen 126w en 126x Sv en is niet in lijn met Europese rechtspraak.

Mijn eindconclusie is dan ook dat de inzet van een criminele burgerinfiltrant op grond van de huidige wetsartikelen onvoldoende is omkleed is met waarborgen en niet verenigbaar is met het recht op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM.

AFRONDING EN AANBEVELINGEN

Hetgeen geschetst in de voorgaande hoofdstukken brengt mij er toe de volgende aanbevelingen te doen.

Onduidelijkheid omtrent de invulling van nog nader te specificeren begrippen moet worden weggenomen. Er moet uitgelegd en ingevuld worden wat moet worden verstaan onder ‘een zeer streng regime van waarborgen’ en ‘korte trajecten.’ Een specificatie van ‘zeer gesloten groeperingen’ en ‘de ernstigste vormen van ondermijnende en ‘georganiseerde criminaliteit’ is ook op zijn plaats.

Wat mij betreft kan de voorwaarde dat het traject ‘kort’ moet zijn komen te vervallen. Volgens de minister kan met korte trajecten voorkomen worden dat infiltranten gaan groeien. Een langduriger traject kan prima gerechtvaardigd zijn, als maar wordt voldaan aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Of er sprake is van groei-infiltranten ziet op de opdracht die wordt gegeven aan de infiltrant en niet zozeer op de duur van een traject. Met de term ‘kort traject’ bedoelt de minister dat het doel van het infiltratietraject eenvoudig bereikt kan worden. Eenvoudig en kort is echter niet hetzelfde. Eenvoudig wil iets zeggen over de voorwaarde aan de inhoud van de opdracht en zegt niet per se iets over de duur van het infiltratietraject.

Toezicht door een R-C zou in mijn optiek een goede opstap kunnen zijn naar een extra waarborg. Hiervoor is een vereiste dat een R-C over voldoende informatie - dus het gehele procesdossier - beschikt, zodat bijvoorbeeld gekeken kan worden of aan de proportionaliteits- en subsidiariteitseis is voldaan. Ondanks het feit dat over haalbaarheid en efficiëntie gediscussieerd kan worden, ben ik van mening dat het in 2017 voorgestelde toepassingscriterium niet geschrapt had mogen worden. Dit lijkt mij ten opzichte van de huidige regeling in ieder geval een verbetering, omdat het nu de OvJ is die de centrale positie inneemt bij de inzet van infiltratietrajecten: hij beslist en controleert en dat lijkt mij allerminst wenselijk. Voorkomen moet worden dat de R-C een ‘stempel’ zet op de vordering van de OvJ en daarmee een routine-proces creëert. De afspraken moeten vastgelegd worden in een door beide partijen ondertekende overeenkomst zodat de verwachtingen over en weer duidelijk zijn. Deze afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over de duur van het infiltratie-traject, het al dan niet mogen plegen van strafbare feiten, of een criminele burgerinfiltrant immuniteit krijgt en of hij recht heeft op getuigenbescherming. ‘Deals met criminelen,’ waar naar mijn mening zeker

afspraken met een criminele burgerinfiltrant onder vallen, moeten voorafgaand aan de uitvoering van een infiltratie-traject voorgelegd worden aan een R-C.

Een andere mogelijkheid in deze is, zoals inmiddels als motie ingediend, om de CTC uit te breiden met rechter(plaatsvervangers), psychologen of advocaten zodat kennis vanuit meerdere disciplines en beroepsgroepen ingezet kan worden. Dit voorkomt dat enkel getoetst wordt door het OM en de politie, waaruit de CTC momenteel bestaat.

Tot slot wil ik nog opmerken dat duidelijke en volledige voorwaarden geen garantie vormen voor een risicoloze inzet van criminele burgerinfiltranten. Het vertrouwensaspect zal in ieder infiltratie-traject opnieuw een grote rol spelen. Daarnaast kan de wetgevende macht zoveel regels maken als zij wil: geen garantie is te geven dat deze regels in de praktijk nageleefd worden.

Literatuurlijst

Aangehaalde werken

Appel e.a. *het Tijdschrift voor de Politie* Jg. 76

O. Brouwer en I. Appel, 'Inzet van de criminele burgerinfiltrant. Voordelen wegen niet op tegen de nadelen', *het Tijdschrift voor de Politie* Jg. 76, 1/14.

Buruma, *NJB* 2013/2605

Y. Buruma, 'Nadenken over rol R-C bij criminele burgerinfiltrant' *NJB* 2013/2605 afl. 44.

Corstens & Borgers 2011

G.J.M. Corstens en M.J. Borgers, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Frielink 1990

P.M. Frielink, *Infiltratie in het strafrecht. Een onderzoek naar de materieelrechtelijke en formeelrechtelijke aspecten van het opsporen van strafbare feiten door middel van infiltratie* (diss. Nijmegen), Arnhem: Gouda Quint 1990.

Groenhuijsen en Knigge 2004

M.S. Groenhuijsen en G. Knigge, *Afronding en verantwoording. Onderzoeksrapport Strafvoordering 2001*, Deventer: Kluwer 2004.

Gunst, *Reformatorisch Dagblad* 1 augustus 2008

J. Gunst, 'Van Haagse Kees tot Peter la S.', *Reformatorisch Dagblad* 1 augustus 2008.

Huisman, *DD* 2017/31

W. Huisman, 'De aanpak van ondermijnende criminaliteit: oude wijn in nieuwe zakken?', *DD* 2017/31, afl.5 (31-38).

Janssen, 2020

S.L.M. Janssen, 'Partner in prosecution. De terugkeer van de criminele burger in de opsporing.' *NJB* 2020/2165, afl. 32.

Janssen, 2014

S.L.M. Janssen, 'I am the law. De criminele burgerinfiltrant als voorbeeld van gebrekkig machtsevenwicht,' *NJB* 2014, afl. 11.

Jebbink 2007

W.H. Jebbink, 'Beoordeling van pseudokoop kan evenwichtiger', *NJB* 2007.

Krommendijk, Terpstra & Van Kempen 2009

M. Krommendijk, J.B. Terpstra & P.H.P.H.M.C. van Kempen, *De Wet Bob: de titels IVa en V in de praktijk (besluitvorming over bijzondere opsporingsbevoegdheden in de aanpak van georganiseerde criminaliteit)*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2009.

Keulen & Knigge 2016

B.F. Keulen & G. Knigge, *Strafprocesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Naber, NJB 2022/358

S.F. Naber, 'Controle op de bevoegdheid tot infiltratie en het moderniseringstraject van het Wetboek van Strafvordering. Verdwijnt de onafhankelijke controle op de bevoegdheid tot infiltratie van het toneel?' *NJB* 2022, afl.6.

Nieuwenhuis 2009

M. Nieuwenhuis, *Handboek voor de Opsporingspraktijk*, Den Haag: SDU Uitgevers, 2009.

Nijboer 2017

J.F. Nijboer, *Strafrechtelijk bewijsrecht*, bewerkt door P.A.M. Mevis, J.S. Nan en J.H.J. Verbaan, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2017.

Ölçer 2006

F.P. Ölçer, *Rechtelijke toetsing van rechtmatigheid bewijsvergaring, eerlijkheid van het bewijsgebruik*, *NJCM-Bulletin* 2007 jrg. 32, nr. 5.

Ölçer 2008

F.P. Ölçer, *Eerlijk proces en bijzondere opsporing*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2008.

Pluimer 2014

O.S. Pluimer, *Een oude bekende in het Nederlandse strafproces: de criminele burgerinfiltrant Met boeven vang je boeven* (masterscriptie Utrecht), 2014

Pluimer, TPWS 2017

O.S. Pluimer, 'Criminele burgerinfiltratie anno 2017: heimelijke opsporing in de duisternis.' *TPWS* 2017/3, afl.20.

Pluimer 2015

O.S. Pluimer, *Criminele burgerinfiltratie. Een onderzoek naar de herintroductie van de criminele burgerinfiltrant in het Nederlandse strafproces*, Weert: Celcius Juridische Uitgeverij 2015.

Viering 2021

M.L.W.M. Viering, *Handboek Strafzaken, De Waarborgen van artikel 6 EVRM*, Deventer: Wolters Kluwer.

De Vocht 2021

De Vocht, in *T&C Strafvordering, art.6 EVRM*, bijgewerkt t/m 1 juli 2021

Rapporten

Eindrapport Enquête opsporingsmethoden
Parlementaire Enquêtecommissie, Inzake opsporing, Den Haag: Sdu Uitgevers 1996.

Rapport Commissie Brouwer
Rapport van de Commissie Brouwer van 17 november 2021 '*Uit het zicht.*'

Wetgeving en officiële publicaties

Kamerstukken

Kamerstukken II 1994-1995, 23 593, nr. 9.
Motie Dijkstal c.s. omtrent instellen parlementaire enquêtecommissie

Kamerstukken II 1995-96, 24 072, nr. 10.
Brief van de Enquêtecommissie

Kamerstukken II 1995-96, 24 072, nr. 11.
Eindrapport Enquête Opsporingsmethoden

Kamerstukken II 1995-1996, 24 072, nr. 51.
Motie Kalsbeek-Jasperse c.s. inzake deals met criminelen

Kamerstukken II 1996-1997, 25 403, nrs. 1-2.
Wetsvoorstel van de Wet BOB

Kamerstukken II 1996-1997, 25 403, nr. 3.
MvT bij de Wet BOB

Kamerstukken II 1996-1997, 25 403, nr. B.
Advies van de Raad van State bij de Wet BOB

Kamerstukken II 1997-1998, 25 403, nr. 6.
Nota van verslag bij de Wet BOB

Kamerstukken II 1997-1998, 25 403, nr. 7.
Nota naar aanleiding van het verslag bij de Wet BOB

Kamerstukken II 1998-1999, 26 269, nr. 5
Rapport van de Tijdelijke commissie evaluatie opsporingsmethoden

Kamerstukken II 1998-1999, 25 403 en 23 251, nr. 33.
Motie Kalsbeek-Jasperse c.s. inzake het verbod op de inzet van criminele burgerinfiltranten

Kamerstukken II 2000-2001, 26 269, nr. 34.
Uitvoering aanbevelingen enquêtecommissie opsporingsmethoden

Kamerstukken II 2002-2003, 27 834, nr. 28.
Brief van de minister van Justitie - criminaliteitsbeheersing

Kamerstukken II 2009-2010, 32 177, nr. 3.
Memorie van Toelichting bij de Wet versterking positie R-C

Kamerstukken II 2012-2013, 29 911, nr. 83.
Voorstel van de minister om het verbod op de criminele burgerinfiltrant op te heffen

Kamerstukken II 2013-2013, 29 279, nr. 173.
Algemeen Overleg (eerste termijn) inzake het opheffen van het verbod op de criminele burgerinfiltrant

Kamerstukken II 2013/2014, 29 279, nr. 192.
Motie van het lid Recourt c.s.

Kamerstukken II 2013-2014, 29 279, nr. 195.
Algemeen Overleg (tweede termijn) oinzake het opheffen van het verbod op de criminele burgerinfiltrant

Kamerstukken II 2021-20122, 29 628, nr. 1058.
Motie van het lid Michon-Derkzen

Lagere regelgeving

Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt.* 2010, nr. 3240.

Aanwijzing opsporingsbevoegdheden, *Stcrt* 2014 nr. 24421

Jurisprudentielijst

Europees Hof voor Rechten van de Mens

EHRM 25 februari 1993, ECLI:NL:XX:1993:AW2060, NJ 1993/485 (*Funke*).

EHRM 9 juni 1998, ECLI:CE:ECHR:1998:0609JUD002582994, appl. no. 44/1997/828/1034 (*Teixeira de Castro t. Portugal*).

EHRM 15 december 2005, ECLI:NL:XX:2005:AV3573, Appl. no. 53203/99 (*Vanyan/Rusland*).

EHRM 26 oktober 2006, appl. no. 596991/00 (*Khudobin t. Rusland*).

EHRM 10 maart 2009, [ECLI:NL:XX:2009:BJ2228](#), EHRC 2009/69, m. nt. Ölçer (*Bykov t. Rusland*).

EHRM 1 juni 2010, appl. no. 22978/05, (*Gäfgen v. Germany*).

EHRM 4 november 2010, EHRC 2011/9, m. nt. Ölçer (*Bannikova t. Rusland*).

EHRM 13 september 2016, appl. nrs. 50541/08, 50571/08, 50573/08 en 40351/09 (*Ibrahim and others/the United Kingdom*).

Hoge Raad der Nederlanden

Hoge Raad 4 december 1979, NI 1980, 356, m.nt. Van Veen.

Hoge Raad 26 september 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA7233, m.nt. Schalken, NJ 2000,739.

Hoge Raad 23 januari 2001, ECLI:NL:PHR:2001:ZD2194, m.nt. Buruma.

Rechtbank

Rechtbank Amsterdam, 23 september 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY686.

Rechtbank Oost-Brabant 19 oktober 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:5166.

Rechtbank Rotterdam, 16 oktober 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:8542.

Overige bronnen

K. Van der Meijer, 'Artikel 67 Sv. *Handboek strafzaken*', par. 16.3, Kluwer Navigator, (online, bijgewerkt 9 augustus 2014).

Justitie inzet crimineel als infiltrant bij Friese hells angels was verantwoord

<https://nos.nl/artikel/2337035-justitie-inzet-crimineel-als-infiltrant-bij-friese-hells-angels-was-verantwoord>, laatst geraadpleegd op 22 april 2022.

Inzet criminele burgerinfiltrant onderzoek internationale drugshandel

<https://www.om.nl/actueel/nieuws/2020/03/27/inzet-criminele-burgerinfiltrant-onderzoek-internationale-drugshandel>, laatst geraadpleegd op 22 april 2022.

Pro-forma zitting internationale drugshandel

<https://www.om.nl/actueel/nieuws/2020/06/11/pro-forma-zitting-internationale-drugshandel>, (online, bijgewerkt 11 februari 2020), laatst geraadpleegd op 22 april 2022.

Vijf verdachten in de Vidar-zaak verschenen vrijdag voor de rechtbank in Leeuwarden

<https://lc.nl/friesland/Vijf-verdachten-in-de-Vidar-zaak-verschijnen-vandaag-voor-de-rechtbank-in-Leeuwarden.-27470922.html> Leeuwarder Courant, (online, bijgewerkt 11 februari 2020) laatst geraadpleegd op 20 april 2022.

Criminele burgerinfiltrant nam initiatief, niet ik, zegt verdachte van drugshandel

<https://nos.nl/artikel/2415477-criminele-burgerinfiltrant-nam-initiatief-niet-ik-zegt-verdachte-van-drugshandel>, laatst geraadpleegd op 20 april 2022.

De verdachte in de grote rechtszaak over operatie 'Vidar' beweert in de rechtbank dat hij tot criminele daden is aangezet door een burgerinfiltrant

<https://frieschdagblad.nl/region/Verdachte-drugszaak-Aangezet-door-criminele-burgerinfiltrant-27455542.html>, laatst geraadpleegd op 20 april 2022.

Volg hier de Vidar-rechtszaak, waarin een 66-jarige criminele burgerinfiltrant uit Leeuwarden een hoofdrol speelt' 3 februari 2022

<https://lc.nl/friesland/Volg-hier-de-Vidar-rechtszaak-waar-in-een-66-jarige-criminele-burgerinfiltrant-uit-Leeuwarden-een-hoofdrol-speelt-27453968.html>, laatst geraadpleegd op 20 april 2022.